

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий центр заочно-дистанційного навчання
Кафедра національної безпеки та політології

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра на тему:
**«Особливості діяльності Національної поліції України в умовах воєнного
стану»**

Виконав студент 2 курсу, групи ЗМНБ -21
Спеціальності 256 «Національна безпека (за
окремими сферами забезпечення і видами
діяльності)»

Повшанюк Назарій Васильович

Керівник – кандидат філологічних наук, доцент
Дацюк Олексій Олексійович

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент
Блащук Тетяна Володимирівна

Острог, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	7
1.1. Теоретичні засади сучасної поліцейської діяльності у сфері публічної безпеки: формування нової правоохоронної безпекової платформи	7
1.2. Органи Національної поліції України як суб'єкти забезпечення прав і свобод людини та громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану	18
РОЗДІЛ 2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	27
2.1. Форми та методи діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану	27
2.2. Взаємодія та координація Національної поліції України з іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки в умовах дії правового режиму воєнного стану ..	38
2.3. Нормативно-правове забезпечення діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану	47
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	59
3.1. Зарубіжний досвід діяльності поліцейських органів під час дії правового режиму воєнного стану	59
3.2. Перспективи вдосконалення нормативно-правових актів щодо забезпечення діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану.....	68
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80

ВСТУП

Актуальність теми. У період дії воєнного стану органи державної влади та місцевого самоврядування виконують важливу роль у захисті прав і свобод громадян, що особливо актуально в умовах євроінтеграції та тривалої збройної агресії з боку росії, спрямованої на незаконне захоплення суверенних територій України, а також у підтримці та сприянні військовому командуванню та військових адміністрацій у реалізації заходів, передбачених правовим режимом воєнного стану. Ці органи державної влади та місцевого самоврядування також беруть безпосередню участь у вирішенні завдань, пов'язаних з обороною держави та окремих її територій. У цьому контексті Національна поліція відіграє ключову роль, оскільки її функції та завдання, визначені Законом України «Про Національну поліцію», залишаються актуальними не лише у мирний час, а й в умовах воєнного стану. Саме ефективність діяльності поліції безпосередньо впливає на забезпечення внутрішньої безпеки країни в умовах воєнного часу.

Наявність дієвих правових інструментів для захисту країни від військової агресії є ключовою складовою національної безпеки. Важливим аспектом є розробка таких механізмів та їх оперативна адаптація до сучасних викликів, що є пріоритетним завданням у процесі законотворчості. Це питання має особливу актуальність для України, яка з 2014 року веде тривалу боротьбу за пошук ефективних способів протидії агресії та повернення тимчасово окупованих територій.

Запровадження особливого правового режиму воєнного стану призвело до трансформації діяльності майже всіх державних інституцій. Значні зміни відбулися і в роботі правоохоронних органів України. Зокрема, були внесені поправки до Закону України «Про Національну поліцію», які передбачають розширення повноважень правоохоронців на період дії воєнного стану, а також протягом 60 днів після його завершення або скасування. Як ми знаємо, завданнями Національної поліції є:

- 1) гарантування громадської безпеки та публічного порядку;
- 2) охорона та захист прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидія злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. Воєнний стан як особливий правовий режим надав Національній поліції додаткові повноваження для впровадження необхідних та законних заходів безпеки. Однак у процесі виконання цих функцій виникла низка проблемних питань, які досі не мають належного вирішення. Перелік додаткових повноважень поліції, закріплений у законодавстві, потребує подальшого розширення з урахуванням реальних умов діяльності правоохоронців під час воєнного стану.

У межах досліджуваної проблематики важливо окреслити форми та методи діяльності поліції в умовах повномасштабної збройної агресії, особливості координації її роботи з іншими суб'єктами, що забезпечують публічну безпеку, а також нормативно-правове регулювання функціонування Національної поліції України в цих умовах. Іншими словами, наявність чіткої системи нормативно-правових актів є необхідною передумовою для ефективного управління та належного виконання завдань поліцією в сучасних реаліях.

Нормативно-правову базу роботи становлять Конституція України, закони та підзаконні акти (у контексті питань, розглянутих у дослідженні).

Мета та завдання дослідження. Мета роботи полягає у вивченні та аналізі адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Поставлена мета зумовила постановку і розв'язання таких завдань:

– розкрити теоретичні засади сучасної поліцейської діяльності у сфері публічної безпеки: формування нової правоохоронної безпекової платформи;

- охарактеризувати адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод людини та громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану;

- визначити форми та методи діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану;

- визначити напрями взаємодії та координації Національної поліції України з іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки в умовах дії правового режиму воєнного стану;

- вивчити нормативно-правове забезпечення діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану;

- дослідити зарубіжний досвід діяльності поліцейських органів під час дії правового режиму воєнного стану;

- визначити перспективи вдосконалення нормативно-правових актів щодо забезпечення діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у зв'язку з діяльністю Національної поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Предметом дослідження є адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність методів наукового пізнання. Зокрема, в роботі використано такі методи: діалектичний, формально-юридичний, порівняльно-правовий, прогностичний і моделювання.

За допомогою *діалектичного методу* зверталася увагу на питання вивчення поняття основних ознак стану «публічна безпека та порядок» (підрозділи 1.1, 1.2); *порівняльно-правовий метод* застосовувався з метою аналізу нормативно-правового забезпечення діяльності Національної поліції України в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України, а також для виявлення спільних та відмінних рис у відповідному регулюванні в інших державах. Застосування цього методу дозволило оцінити ефективність

національного законодавства та окреслити перспективи його вдосконалення з урахуванням міжнародного досвіду (підрозділи 1.3; 3.1). *Формально-юридичний метод* використовується для дослідження державно-правових явищ, а також особливостей адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. Такий підхід передбачає розгляд зазначених процесів виключно як правового явища, поза межами політичного контексту (підрозділи 2.1, 2.2).

Велика увага приділяється *методу порівняння* для визначення та розрізнення особливих рис низки категорій: публічна безпека, громадська безпека, національна безпека та публічний порядок (підрозділи 1.1, 1.2).

Застосовано й інші методи, зокрема, *прогностичний і моделювання* – для розробки та окреслення напрямів удосконалення правового регулювання діяльності Національної поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану (підрозділи 3.1, 3.2).

Структура магістерської роботи має такий вигляд: вступ, три розділи основної частини, сім підрозділів, висновки, а також список використаних джерел. Робота викладена на 88 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

1.1. Теоретичні засади сучасної поліцейської діяльності у сфері публічної безпеки: формування нової правоохоронної безпекової платформи

Процес формування та еволюції державних інституцій демонструє результативність функціонування органів державної влади та правоохоронної системи у протистоянні як зовнішнім, так і внутрішнім викликам. Наразі Україна переживає надзвичайно складний період, який не має аналогів у минулому. Це створює серйозні випробування для всієї правоохоронної системи, зокрема щодо її здатності підтримувати правопорядок та забезпечувати дотримання законодавства. У контексті сучасних демократичних стандартів рівень захисту прав і свобод громадян, а також реальні механізми їх реалізації слугують індикатором розвитку та ефективності інститутів громадянського суспільства [1, с. 139].

Досліджуючи проблематику підвищення якості правових засад поліцейської діяльності в питаннях забезпечення публічної безпеки та порядку, важливо, серед іншого, дослідити правовий концепт публічного порядку та безпеки, теоретичні засади сучасної поліцейської діяльності у сфері публічної безпеки.

Дослідженню організаційно-правових засад державного управління у сфері національної безпеки присвятили свої праці такі науковці, як В. Баштанник, В. Горбулін, В. Крутовий, В. Ліпкан, Г. Ситник, А. Семенченко, В. Стрельцов та інші. Вони аналізували нормативно-правове забезпечення національної безпеки України на різних етапах її становлення як незалежної та демократичної держави. Узагальнюючи їхні підходи до вирішення цієї проблеми, можна

відзначити, що організаційно-правове забезпечення національної безпеки охоплює нормативне регулювання як провідний інструмент управління цією сферою.

У сучасних умовах державотворення в Україні виникає потреба у глибокому вивченні актуальних викликів, пов'язаних із цілеспрямованою діяльністю органів публічної влади, зокрема Національної поліції, у сфері гарантування публічної безпеки — ключового елементу суверенітету та цілісності держави [10]. З огляду на актуальні загрози, серед яких війна, кібербезпека та терористичні прояви, зростає важливість системного підходу до формування ефективної безпекової політики. Це охоплює не лише традиційні оборонні заходи, а й упровадження новітніх технологій, розширення міжнародного співробітництва у сфері обміну інформацією, а також активну участь громадянського суспільства у розробці й реалізації стратегій безпеки.

Особливої гостроти набула проблема гарантування національної безпеки в умовах зовнішньої агресії починаючи з 2014 року й прямої збройної агресії Росії 24 лютого 2022 року, що створює серйозну загрозу становленню України як незалежної, суверенної, демократичної, правової держави.

Національна поліція України виступає однією з головних інституцій у сфері гарантування громадської безпеки та правопорядку. Визначеність у законодавстві щодо форм, методів і засобів функціонування НПУ є необхідною умовою для стабільного розвитку держави в економічній і правовій сфері. Це, у свою чергу, позитивно впливає на інвестиційний клімат, збереження людського капіталу (як трудового, так і інтелектуального) та посилює авторитет країни на міжнародній арені. В умовах воєнного стану як особливого правового режиму адміністративно-правове регулювання діяльності поліції як гаранта захисту прав і свобод громадян набуває особливої актуальності, що й становить предмет нашого дослідження.

Сучасне національне законодавство нерідко складається з поєднання правових норм, що регулюють суспільні відносини в межах однієї правової галузі, проте відповідальність за їх порушення визначається нормативними

актами інших правових сфер. Така ситуація може спричиняти труднощі в правозастосуванні та створювати колізії між різними нормами права. Як констатує С.В. Петков, такі сфери правового регулювання є взаємосуміжними, незважаючи на те, що вони різні за своєю правовою природою, водночас така взаємодія суперечить самій суті сучасного розвитку суспільства [2, с. 45]. Аналогічні тенденції притаманні чинному законодавству у сфері поліцейської діяльності стосовно забезпечення публічного порядку.

Як зазначає А.Є. Крищенко [3, с. 206], введення терміна «публічна безпека і порядок» є недоцільним у зв'язку з відсутністю таких категорій в інших нормативно-правових актах, зокрема Конституції України, і його вживання потребує внесення змін до низки нормативно-правових актів, з огляду на необхідність унормування законодавчої термінології. Водночас О.В. Когут термін «публічна безпека і порядок» ототожнює з громадським порядком і безпекою [4].

Прийняття в 2015 році Закону України «Про Національну поліцію» фактично ввело в нормативний обіг поняття «громадська безпека», «публічна безпека». В п. 1 ч. 1 ст. 2 законодавчо визначеним завданням поліції називає надання поліцейських послуг, зокрема, у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку [5]. Водночас Закон України «Про Національну поліцію» не містить визначення терміна «публічна безпека і порядок». Констатуємо, що такий термін з'явився вперше в українському законодавстві як результат європейського досвіду нормативного врегулювання діяльності поліції.

Таким чином, хоча поняття «публічний порядок» часто вживається в нормативних документах, таких як Рекомендація (2001) 10 Комітету Міністрів Ради Європи [6] його зміст залишається розпливчастим і вимагає конкретизації в національному законодавстві. У контексті європейських підходів поліція розглядається не лише як силовий орган, а насамперед як гарант дотримання прав людини та забезпечення громадської довіри. Водночас, поняття «громадська безпека» у вітчизняному правовому полі вже має визначення як стан захищеності суспільства та особистості від загроз, що впливають із

протиправних дій чи надзвичайних ситуацій. Це дозволяє розглядати «громадську безпеку» як ширше за змістом поняття, яке включає в себе підтримання публічного порядку як одного з його визначальних елементів [7, с. 215].

З огляду на це, важливим кроком для підвищення ефективності правозастосовної практики є унормування терміна «публічний порядок» у законодавстві України шляхом чіткого розмежування його змісту із суміжними поняттями, зокрема з «громадською безпекою». Це сприятиме узгодженості дій правоохоронних органів, забезпеченню єдності у правозастосуванні та підвищенню довіри громадян до поліції як до інституту демократичного суспільства. [8].

Отже, у діяльності Національної поліції виявляється її соціальна місія, що полягає в досягненні гармонійного співвідношення між гарантуванням громадської безпеки та дотриманням конституційно гарантованих прав і свобод громадян. Варто підкреслити, що правопорядок виступає фундаментом і нормативним орієнтиром суспільних відносин. Розуміння його загальнотеоретичних засад, а також глибокий аналіз його структурних елементів, інститутів і закономірностей розвитку дають змогу не лише коректно інтерпретувати ці явища, але й удосконалювати як термінологічний апарат, так і практичні механізми реалізації правових норм, спрямованих на охорону публічного порядку. Слід зазначити, що публічний порядок характеризується певною мірою впорядкованості суспільних правовідносин, зокрема у сфері публічного права, за якої як громадяни, так і органи державної влади, місцевого самоврядування та їх посадові особи добровільно дотримуються вимог чинного законодавства, загальновизнаних моральних, етичних, культурних та інших соціальних норм. Таке дотримання сприяє досягненню публічної безпеки та підтриманню належного громадського порядку.

Поняття «громадська безпека» охоплює стан захищеності основоположних прав, свобод та інтересів особи й суспільства від протиправних дій, а також від

надзвичайних подій, які можуть завдати шкоди життю, здоров'ю чи майну значної кількості людей [8]. Отже, можна дійти висновку, що публічна безпека є похідною від стану публічного порядку, тобто виступає результатом його дотримання та ефективного функціонування відповідних правових і соціальних механізмів [9, с. 510].

Варто підкреслити, що поліцейська діяльність у сфері забезпечення громадської безпеки та порядку становить окрему, спеціалізовану складову загальнонаціональної системи підтримання публічного порядку. У цьому контексті основним завданням поліції є організація та реалізація заходів, спрямованих на зміцнення правопорядку у громадських місцях і запобігання його порушенням. Сучасні умови вимагають переорієнтації взаємодії між суспільством і Національною поліцією у напрямку посилення превентивної та виховної функції правоохоронних органів, замість акцентування на їх каральному характері. У цьому разі ефективність такої діяльності має оцінюватися за рівнем дотримання правопорядку та ступенем довіри з боку громадян, які проживають і працюють на території України [9, с. 510].

Важливою складовою є активна співпраця між державними установами та громадянським суспільством. Такий підхід сприяє не лише оперативній реакції на загрози, а й врахуванню інтересів усіх учасників суспільного життя, що підсилює відчуття справедливості та легітимності серед громадян. Крім того, систематичний діалог і здатність адаптуватися до нових викликів роблять систему публічної безпеки більш проактивною, зосередженою на превентивних заходах та довгострокових стратегіях замість суто реактивних дій. Це набуває особливого значення в умовах стрімких змін і нових викликів, що стоять перед державою та суспільством.

Колектив авторів «Поліцейська (адміністративна) діяльність» [25, с. 17] вказують, що Національна поліція України відіграє центральну роль у реалізації поліцейської (адміністративної) функції держави. Її повноваження, визначені на нормативному рівні, охоплюють не лише здійснення заходів примусового характеру, а й надання сервісних послуг громадянам. З огляду на

зазначене, ефективність діяльності Національної поліції визначається не лише рівнем правозастосування, а й здатністю адаптуватися до соціальних викликів, підтримувати високий рівень довіри населення, а також діяти в межах принципів верховенства права, пропорційності та гуманності. Саме поєднання силового ресурсу з орієнтацією на суспільні потреби формує сучасну модель публічної поліцейської служби в умовах демократичного правопорядку [25, с. 17].

Оскільки гарантування публічної безпеки та порядку є одним з основних завдань поліцейських, важливо чітко визначити сутність цих понять. Варто зазначити, що в законодавчих актах часто зустрічаються терміни «громадський порядок» та «громадська безпека», які зазвичай розглядаються як синоніми до «публічної безпеки та порядку». Оскільки офіційних законодавчих визначень цих понять немає, доцільно спиратися на тлумачення, наведені у навчальному посібнику «Поліцейська (адміністративна) діяльність». Згідно з ним, публічна безпека розуміється як стан захищеності інтересів особи, суспільства і держави від суспільно небезпечних дій та негативних наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених криміногенною обстановкою, стихійними лихами, аваріями, катастрофами, пожежами, епідеміями та іншими надзвичайними подіями. Публічний порядок — це впорядкована система суспільних відносин, регульована правовими і соціальними нормами, яка забезпечує захист прав і свобод громадян, їхнього життя і здоров'я, повагу до честі та гідності, а також дотримання суспільної моралі [25, с. 17].

Крім того, важливим є визначення сутнісних ознак публічної безпеки та порядку, яке наводить О.М. Швець. На основі аналізу чинних нормативно-правових актів та наукових джерел він виокремлює такі головні характеристики цього поняття:

- захищеність життєво важливих для суспільства й особи інтересів;
- наявність у громадян відчуття безпеки та суспільного спокою у контексті потенційних загроз, а також відсутність страху перед ними;

- державний характер механізмів забезпечення запобігання порушенням публічної безпеки та порядку.

Таким чином, публічна безпека трактується не лише як сукупність зовнішніх правопорядкових умов, а й як соціально-психологічне явище, що відображає рівень довіри громадян до державних інститутів, у тому числі до правоохоронних органів [26, с. 238].

На нашу думку, у цьому контексті необхідно чітко законодавчо закріпити визначення понять публічного порядку та публічної безпеки. Зокрема, доцільно внести відповідні зміни до Закону України «Про Національну поліцію», які б закріпили норми для формування державної політики у сфері забезпечення публічного порядку і безпеки. Створення нової безпекової платформи у правоохоронній сфері є важливим завданням, що вимагає комплексного й інноваційного підходу з урахуванням динаміки загроз і розвитку технологій. Основна мета полягає у побудові інтегрованої системи управління, яка об'єднає діяльність правоохоронних органів та забезпечить ефективний обмін інформацією. Це передбачає впровадження механізмів раннього виявлення загроз і розширення співпраці з громадськістю на засадах концепції community policing, що сприятиме зростанню рівня довіри до правоохоронних структур.

Необхідність застосування інтегрованого підходу до питань публічної безпеки обумовлена низкою факторів і викликів, що виникають на тлі глобалізації, стрімкого технологічного розвитку та змін у геополітичній ситуації.

По-перше, сучасні загрози безпеці постійно трансформуються, що вимагає не лише адаптації існуючих механізмів, а й впровадження новітніх стратегій і технологічних рішень.

По-друге, інтеграція України до європейських та євроатлантичних структур зумовлює необхідність гармонізації національного законодавства і безпекових практик з міжнародними стандартами, що робить актуальним створення оновленої національної безпекової платформи.

По-третє, розвиток інформаційних технологій відкриває нові можливості для гарантування безпеки, але водночас породжує нові ризики, які потребують застосування інноваційних підходів і рішень.

По-четверте, гарантування публічної безпеки має здійснюватися з урахуванням демократичних принципів і прав людини, що вимагає знаходження оптимального балансу між безпековими заходами та захистом громадянських свобод.

По-п'яте, процеси децентралізації в Україні ставлять завдання переглянути роль місцевих органів влади у сфері публічної безпеки та розробити ефективні механізми взаємодії між центральними і місцевими органами влади.

По-шосте, зростає роль громадянського суспільства, що потребує впровадження нових форм співпраці між державою і громадою.

По-сьоме, гарантування публічної безпеки потребує значних ресурсів, що актуалізує питання ефективного використання бюджетних коштів і пошуку альтернативних джерел фінансування.

По-восьме, одним із ключових завдань є розробка довгострокових стратегій у сфері публічної безпеки, які враховують глобальні тенденції та національні особливості, що є запорукою сталого розвитку безпекової системи.

Однією з перших ґрунтовних спроб упорядкувати термінологію у сфері безпеки в українській науковій думці стала праця Г. Ситника. Його дослідження відіграло значну роль у формуванні теоретичної бази національної безпеки, адже в ньому було здійснено докладну класифікацію поняття «безпека» та окреслено ключові складові цього феномену з урахуванням національних інтересів і глобальних загроз [11].

Ми загалом поділяємо запропонований Г. Ситником підхід до класифікації понять у сфері безпеки, оскільки він сприяє глибшому розумінню значення безпеки в системі державного управління та формуванні інституцій, відповідальних за стабільність і захист на всіх рівнях. Така класифікація має низку очевидних переваг і практичних застосувань.

По-перше, вона дозволяє систематизувати поняття безпеки, що дає змогу краще відслідковувати взаємозв'язки між її різними складовими – зокрема, національною, економічною, екологічною чи кібербезпекою. Завдяки цьому такі поняття стають більш зрозумілими як для науковців, так і для практиків.

По-друге, уніфікована термінологічна база полегшує комунікацію та координацію між різними державними структурами, а також між державними інституціями й приватними організаціями у сфері безпеки. Це особливо актуально для міжвідомчої взаємодії та міжнародної співпраці.

По-третє, чітка класифікація сприяє формуванню комплексних стратегій реагування на широкий спектр загроз – від терористичних актів до природних лих – і дозволяє ефективно планувати ресурси й заходи для їхнього подолання.

По-четверте, аналіз наявних термінів дозволяє виявляти нові або ще не враховані загрози. Це забезпечує гнучкість і адаптивність безпекових стратегій до динамічних змін середовища.

По-п'яте, класифікація також виступає інструментом оцінювання ефективності наявних систем безпеки, допомагаючи виявити прогалини в політиці й практичній реалізації безпекових заходів та коригувати їх для підвищення результативності (таб. 1).

Таб. 1.

Класифікаційні ознаки поняття «національна безпека» №	Критерій класифікації	Сутність класифікації
1.	об'єктний	поняття, які характеризують безпеку як стан захищеності інтересів особистості, суспільства і держави
2.	змістовний	поняття, які розкривають безпеку через відсутність небезпеки;
3.	системний	поняття, в яких безпека є властивістю системи
4.	інституційний	поняття, що характеризують безпеку як специфічну діяльність (функцію) держави та її органів
5.	соціальний	поняття, що позначають безпеку як певний стан соціальної системи

В умовах сьогодення одним із пріоритетних напрямів у сфері безпеки є посилення кіберзахисту, що передбачає формування спеціалізованих структур для протидії загрозам у цифровому просторі. Одним з провідних завдань у цій сфері є розроблення ефективної національної стратегії кібербезпеки, а також систематичне підвищення кваліфікації фахівців, що працюють із сучасними інформаційними технологіями. У цьому процесі важливу роль відіграє міжнародна співпраця, зокрема активний обмін досвідом із закордонними колегами та участь у глобальних безпекових ініціативах.

Технологічне оновлення правоохоронних органів має базуватись на інтеграції інноваційних рішень, таких як дрони, смарт-камери, системи ідентифікації за обличчям, а також спеціалізовані мобільні застосунки для оперативного реагування на правопорушення. Доцільним є також впровадження блокчейн-технологій, що забезпечать підвищену прозорість та безпеку збереження даних.

Професійне зростання співробітників правоохоронної системи повинно охоплювати постійне навчання, надання психологічної допомоги, а також розвиток лідерських якостей, що сприятиме ефективнішому виконанню службових обов'язків та зміцненню морально-психологічної стійкості.

Водночас, державні органи, відповідальні за цифрову трансформацію та кібербезпеку, зокрема Міністерство цифрової трансформації та кіберполіція, об'єктивно не здатні гарантувати захист кожному користувачу в мережі. Проте вони можуть відігравати важливу інформаційно-просвітницьку роль – шляхом публікації рекомендацій на офіційних ресурсах, створення посібників (як в електронному, так і в друкованому форматі), що містять базові правила кібергігієни: використання VPN, регулярна зміна паролів, дотримання вимог до їх складності тощо [12, с.67].

Індивідуальний рівень кібербезпеки є невід'ємною складовою загальної системи національної кібербезпеки, що має особливе значення в умовах воєнного стану. Адже саме вразливості окремих громадян у цифровому

середовищі можуть бути використані агресором як інструмент для завдання шкоди державі [9, с. 67].

З метою посилення кібербезпеки в Україні як на рівні держави, так і в площині індивідуального захисту, доцільно ініціювати внесення змін до чинного законодавства. Зокрема, варто розглянути можливість доповнення Конституції України нормами, що закріплювали б цифрові права й обов'язки громадян. Це має включати гарантії права на безпеку у кіберпросторі, захист персональних даних, а також встановлення правових меж щодо недопустимості зловживання цифровими технологіями [12, с. 67]. Кодекс цивільного захисту України варто розширити нормами щодо індивідуального кіберзахисту громадян як важливої складової загальної системи цивільного захисту, особливо під час надзвичайних ситуацій та воєнного стану. Крім того, Закон «Про кібербезпеку» необхідно доповнити визначенням індивідуального кіберзахисту як частини національної системи кібербезпеки, а також передбачити створення спеціалізованого органу, який забезпечуватиме громадян доступною та зрозумілою інформацією про методи захисту в цифровому середовищі [12, с 67].

Термін «публічна безпека» відіграє визначальну роль у контексті забезпечення стабільності суспільства та його сталого розвитку. Актуальність його уточнення пов'язана з необхідністю адаптації сучасного розуміння безпеки до нових викликів. Слід підкреслити, що публічна безпека охоплює не лише фізичний захист громадян, а й формування довіри до державних інституцій, ефективне реагування на ризики та загрози, а також утвердження принципів справедливості в соціумі.

Визначення публічної безпеки у такому широкому контексті сприяє формуванню більш стійкої, інклюзивної системи, у якій громадяни не лише відчують себе захищеними, але й відіграють активну роль у побудові безпечного та стабільного середовища.

1.2. Органи Національної поліції України як суб'єкти забезпечення прав і свобод людини та громадянина в умовах дії правового режиму воєнного стану

В умовах запровадження правового режиму воєнного стану адміністративно-правовий статус Національної поліції України зазнає суттєвих трансформацій, обумовлених необхідністю реагування на виклики, пов'язані з веденням збройного конфлікту. У таких обставинах функціональне навантаження на поліцію значно розширюється: окрім звичних завдань із забезпечення правопорядку, органи поліції долучаються до заходів оборонного характеру, протидії тероризму, захисту прав людини в умовах воєнних дій, а також стабілізації ситуації у надзвичайних обставинах.

З огляду на тимчасові обмеження прав і свобод, які запроваджуються під час воєнного стану, особливої ваги набуває необхідність дотримання балансу між гарантуванням національної безпеки та дотриманням прав громадян. Це вимагає чіткого нормативного регулювання та прозорих механізмів правозастосування. У таких умовах Національна поліція повинна діяти виключно в межах чинного законодавства, водночас забезпечуючи реалізацію основоположних прав навіть у період обмежень.

Зокрема, введення воєнного стану може передбачати надання поліції розширених повноважень, зокрема щодо контролю за пересуванням громадян або обмеження особистих свобод. Проте такі дії мають здійснюватися з урахуванням особливостей режиму воєнного стану та відповідно до міжнародно-правових стандартів у сфері прав людини, що є необхідною умовою забезпечення правомірності дій правоохоронців.

Гарантування національної безпеки виступає фундаментальним елементом сталого розвитку України як суверенної, демократичної та правової держави, особливо в умовах постійної трансформації внутрішніх і зовнішніх загроз. У цьому контексті важлива роль належить правоохоронним органам, зокрема Національній поліції України, яка виконує провідні функції з підтримання

суспільної стабільності, дотримання правопорядку та захисту прав і свобод громадян. Водночас вона є одним з основних суб'єктів реагування на широкий спектр безпекових викликів.

Національна поліція у своїй щоденній діяльності виконує найбільший обсяг завдань, пов'язаних з охороною громадського порядку та гарантуванням публічної безпеки, порівняно з іншими інституціями, задіяними в системі безпеки. Її діяльність спрямована на підтримання національної стійкості, захист прав людини та забезпечення належного рівня захищеності держави та громадян від актуальних і потенційних загроз.

Разом з тим, окремі питання, що стосуються ефективності участі поліції в гарантуванні національної безпеки, залишаються малодослідженими і потребують глибшого теоретичного аналізу та практичного переосмислення з урахуванням сучасних викликів [13, с. 268].

Питання гарантування національної безпеки України були предметом досліджень таких науковців, як: В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, О.О. Бандурка, В.В. Безега, О.І. Безпалова, Ю.П. Битяк, В.М. Гарашук, О.В. Джафарова, О.Ю. Дрозд, Д.К. Катрич, О.Ф. Кобзар, М.В. Ковалів, Т.О. Коломонець, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, М.В. Корнієнко, О.Д. Крупчан, О.В. Кузьменко, В.А. Ліпкан, М.В. Лошицький, О.М. Музичук, О.А. Падалка, С.В. Петков, А.І. Собакарь, С.О. Шатрава, О.С. Юнін та ін.

Відповідно до Закону України «Про Національну безпеку», національна безпека України – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [14].

Аналіз ролі Національної поліції як одного з основних суб'єктів системи національної безпеки неможливий без чіткого окреслення її адміністративно-правового статусу. У науковій літературі відзначається наявність різних підходів до розуміння категорії «правовий статус», що зумовлює постійні дискусії серед фахівців у галузі адміністративного права.

Так, професор А.Т. Комзюк пропонує комплексний підхід до визначення правового статусу державного органу, що передбачає встановлення його місця у загальній системі органів виконавчої влади, а також форми та рівня правового регулювання його діяльності. Крім того, він наголошує на необхідності визначення меж компетенції органу, сфери регульованих суспільних відносин, завдань, які на нього покладаються, об'єктів управління, а також переліку прав та обов'язків самого органу та його посадових осіб. Таким чином, правовий статус відображає як обсяг дозволеної поведінки (права), так і обов'язкової поведінки (обов'язки) у процесі реалізації наданих функцій [15, с. 56].

У перекладі з латинської мови термін «статус» означає положення, стан чого-небудь або будь-кого: «статус людини», «статус особи», «статус громадянина», «статус органу» [16, с. 541]. Отже, термін «статус» застосовується до фізичних та юридичних осіб; цей термін використовується різними галузевими науками для дослідження структурних елементів предмету дослідження конкретних суспільних відносин.

Український науковець О.О. Бандурка визначає правовий статус державного органу як сукупність повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує виконання покладених на нього завдань [17, с. 125]. Однак, на нашу думку, таке трактування є дещо звуженим, адже не охоплює інших складових, які формують організаційно-правову основу діяльності державних органів та їхнє місце у системі публічної влади. Варто зазначити, що поняття "правовий статус" і "правовий стан" нерідко вживаються як синонімічні.

Натомість інші науковці, зокрема В.Б. Авер'янов і О.Д. Крупчан, підходять до розуміння правового статусу через призму правосуб'єктності, включаючи такі елементи, як призначення органу, його завдання, функції, компетенція, повноваження, форми, методи та цілі діяльності. Цей підхід видається більш комплексним і системним [18, с. 13–21].

Разом з тим, О.О. Бандурка, характеризуючи правовий статус податкових органів, виділяє такі структурні елементи, як: призначення, завдання, функції,

владні повноваження і відповідальність, які є основою правосуб'єктності будь-якого органу влади [17, с. 128].

Ці положення корелюють із позицією О.А. Падалки, який визначає правовий статус Національної поліції України як її юридичне становище у механізмі державного управління та системі суспільних відносин. На його думку, правовий статус відображає соціальне призначення поліції, обсяг її юридичних прав і обов'язків, а також межі та порядок її діяльності [19, с. 134].

Закон України «Про Національну поліцію» (ст. 23) конкретизує основні напрямки діяльності поліції, які реалізують її правовий статус на практиці. Зокрема, поліція:

1. Здійснює превентивну та профілактичну діяльність;
2. Виявляє причини й умови правопорушень та вживає заходів для їх усунення;
3. Реагує на заяви й повідомлення про правопорушення;
4. Вживає заходів для усунення загроз життю та публічній безпеці;
5. Забезпечує правопорядок у публічних місцях;
6. Виконує інші функції, пов'язані із забезпеченням національної безпеки.

Таким чином, правовий статус Національної поліції України формується не лише через її повноваження, а й через соціально-правову місію, організаційні принципи діяльності та її місце в системі державної влади.

Крім того, ст. 24 згаданого закону вказує на додаткові повноваження Національної поліції:

- у разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальній цілісності, а також у ході відсічі збройній агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, відповідно до законодавства України беруть участь в обороні України, у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості.

- у ході забезпечення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості, виконання завдань територіальної оборони органи та підрозділи, що входять до системи поліції та дислокуються в межах Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, області, міста Києва, можуть підпорядковуватися за рішенням керівника поліції відповідному начальнику Головного управління Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, області, місті Києві.

- під час дії воєнного стану поліція особливого призначення в ході відсічі збройної агресії проти України за рішенням військового командування, погодженим з керівником поліції або уповноваженою ним особою, може брати участь в обороні України відповідно до Закону України «Про оборону України» шляхом безпосереднього ведення бойових дій [5].

Кожне з повноважень, наданих Національній поліції України відповідно до положень Закону України «Про Національну поліцію», може бути реалізоване в контексті захисту національних інтересів від загроз як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. У цьому контексті окремі функції поліції відіграють важливу роль у системі гарантування національної безпеки.

Зокрема, йдеться про:

- здійснення заходів з підтримання публічного порядку та безпеки у громадських місцях, зокрема на вулицях, у парках, на транспортних вузлах (вокзали, аеропорти, порти), спортивних аренах та інших об'єктах масового скупчення населення;

- контроль за дотриманням встановленого порядку зберігання, використання та обігу зброї, спеціальних засобів захисту та оборони, вибухових матеріалів, а також інших об'єктів дозвільної системи відповідно до чинного законодавства;

- нагляд за виконанням вимог щодо радіаційної безпеки у межах спеціальних зон, що зазнали радіоактивного забруднення, у межах визначеної компетенції;

- участь у забезпеченні законності та правопорядку в умовах введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також у разі оголошення зони надзвичайної екологічної ситуації.

Таким чином, спектр повноважень Національної поліції охоплює як традиційні завдання з охорони громадського порядку, так і функції, безпосередньо пов'язані з протидією загрозам національній безпеці, що особливо актуально в умовах збройної агресії та загострення безпекової ситуації [21, с. 125].

Окремо визначено перелік повноважень поліції у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення, реалізація яких займає вагоме місце у сфері гарантування національної безпеки:

- 1) формує бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України;
- 2) користується базами (банками) даних Міністерства внутрішніх справ України та інших органів державної влади;
- 3) здійснює інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу;
- 4) здійснює інформаційну взаємодію з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями [5].

Однак є науковці, які пропонують розподілити повноваження Національної поліції за способом здійснення на такі види:

Основні види повноважень Національної поліції України можна класифікувати за функціональним призначенням таким чином:

1. Організаційні повноваження — зокрема, організація службової підготовки та стажування поліцейських і працівників Національної поліції.
2. Контрольні функції — здійснення нагляду за дотриманням Правил дорожнього руху всіма його учасниками, а також контроль за законністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі.
3. Охоронні заходи — надання охорони на договірних засадах фізичним особам та об'єктам права приватної і комунальної власності.

4. Розшукові дії — проведення пошуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді чи суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, зникли безвісти, а також інших категорій осіб у випадках, передбачених законом.

5. Примусові заходи — прийняття рішень щодо накладення адміністративних стягнень.

6. Профілактична діяльність — реалізація превентивних та профілактичних заходів, спрямованих на запобігання вчиненню правопорушень.

7. Сервісні функції — надання соціальної і правової допомоги громадянам, а також сприяння державним органам, підприємствам, установам і організаціям у виконанні покладених на них завдань [20, с. 32].

До провідних ознак, які визначають адміністративно-правовий статус Національної поліції як правоохоронного органу, належать наступні:

по-перше, Національна поліція є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері публічного порядку.

по-друге, її діяльність носить виконавчо-розпорядчий характер, оскільки поліції доручено виконувати рішення законодавчої влади у сфері підтримання публічної безпеки. Однак для ефективного здійснення цих функцій необхідне ухвалення конкретних управлінських рішень щодо забезпечення публічного порядку та контролю за їхнім виконанням.

по-третє, Національна поліція володіє правом застосування заходів превентивного та примусового характеру з метою запобігання правопорушенням і підтримки громадського порядку [13, с. 270].

Забезпечення національної безпеки України є багатокомпонентним процесом, що передбачає координацію зусиль державних установ, недержавних організацій і громадян для своєчасного виявлення та усунення загроз, які можуть негативно вплинути на безпеку окремої особи, суспільства й держави в цілому. Важливою складовою цієї системи є ефективна організація національної безпеки, яка включає такі елементи:

1. Національні інтереси — це фундаментальні життєво важливі цілі, виконання яких забезпечує державний суверенітет, незалежність, сталий розвиток країни, а також охорону прав, безпеки та добробуту її громадян.

2. Загрози національній безпеці — різноманітні чинники та процеси, здатні негативно впливати на національні інтереси, створюючи ризики для безпеки людини, суспільства та держави.

3. Система забезпечення національної безпеки — це інтегрована сукупність суб'єктів, ресурсів і механізмів, які спільно здійснюють заходи щодо охорони національних інтересів у відповідності до чинного законодавства і державної політики.

У цьому комплексі Національна поліція України відіграє ключову роль, оскільки її діяльність спрямована на підтримку публічної безпеки і громадського порядку, захист конституційних прав і свобод громадян, а також забезпечення безпеки суспільства. Основні завдання поліції включають протидію різним видам злочинності, у тому числі організованим; реалізацію заходів із запобігання та виявлення загроз національній безпеці, серед яких — боротьба з тероризмом, сепаратизмом, кіберзлочинністю та іншими сучасними викликами; охорону правопорядку в мирний час, а також під час війни та надзвичайних ситуацій; активне співробітництво з іншими правоохоронними органами, міжнародними партнерами і громадянським суспільством для комплексного вирішення питань національної безпеки.

Таким чином, Національна поліція України є однією з ключових інституцій, що відіграють провідну роль у підтриманні безпеки в державі, діючи в межах чинного законодавства та у відповідності до загальнонаціональної стратегії у сфері безпеки.

Як головний правоохоронний орган, відповідальний за дотримання громадського порядку, поліція повинна бути повноцінно інтегрована у національну систему безпеки та підтримувати ефективну взаємодію з іншими державними структурами, представниками громадянського суспільства та

міжнародними організаціями. У процесі модернізації та подальшого розвитку цієї структури важливо зосередити увагу на таких напрямках:

1. Оновлення правоохоронної інфраструктури – це передбачає створення сучасних структурних підрозділів, підвищення оперативності реагування на загрози, а також надання поліції додаткових ресурсів і повноважень для дій в умовах надзвичайних ситуацій.

2. Посилення координації з іншими державними і суспільними суб'єктами – доцільним є поглиблення співпраці між поліцією, органами місцевої влади, іншими силовими відомствами, а також із населенням для формування єдиного фронту протидії загрозам.

3. Гнучке реагування на новітні виклики – йдеться про потребу у своєчасному врахуванні нових форм небезпеки, таких як кібератаки, терористичні дії, гібридні загрози, що вимагає постійного вдосконалення тактик і стратегій правоохоронної діяльності.

4. Професійна підготовка та розвиток кадрів – підвищення кваліфікації співробітників, формування стійкості до стресових ситуацій, підготовка до дій в умовах воєнного стану чи інших надзвичайних обставин – все це критично необхідно для ефективного функціонування поліції.

У підсумку, для зміцнення національної безпеки необхідне комплексне реформування правоохоронного сектору, зокрема Національної поліції, що дозволить їй оперативно і професійно реагувати на сучасні та майбутні загрози.

РОЗДІЛ 2

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Форми та методи діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану

Відповідно до статті 1 Закону України від 12 травня 2015 року № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану», з 05:30 години 24 лютого 2022 року на всій території України запроваджено правовий режим воєнного стану. Воєнний стан — це особливий правовий режим, що вводиться у разі збройної агресії або загрози нападу, небезпеки державній незалежності чи територіальній цілісності України.

Цей режим передбачає: надання органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування додаткових повноважень, необхідних для відвернення загроз, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки; тимчасове, зумовлене воєнною загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини й громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб; обов'язкове зазначення строку дії таких обмежень.

Таким чином, воєнний стан в Україні, запроваджений у відповідь на повномасштабне вторгнення російської федерації, має на меті забезпечення обороноздатності держави, збереження конституційного ладу та захист громадян і територій від збройної загрози [22].

Національна поліція України функціонує відповідно до положень Закону України «Про Національну поліцію» та виконує роль центрального органу виконавчої влади, уповноваженого забезпечувати публічну безпеку й правопорядок. Її діяльність спрямована на захист прав і свобод громадян, охорону інтересів суспільства й держави, протидію злочинності. Крім того,

поліція надає встановлені законодавством послуги особам, які з особистих, соціальних, економічних причин або внаслідок надзвичайних подій потребують допомоги [5].

У період дії воєнного стану діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування орієнтована на всебічну підтримку військового командування та військових адміністрацій у впровадженні та реалізації заходів, передбачених правовим режимом воєнного стану. Крім того, на них покладається відповідальність за вирішення ключових завдань оборонного характеру на загальнодержавному та регіональному рівнях.

В умовах воєнного стану Національна поліція України виконує критично важливу роль, обумовлену як її загальними функціями, закріпленими в Законі України «Про Національну поліцію», так і специфікою завдань, актуалізованих військовим конфліктом. Її повноваження розширюються для забезпечення публічного порядку, підтримки стабільності та ефективного реагування на загрози в надзвичайних умовах [5]. Адже саме від ефективності роботи Національної поліції залежить безпосереднє гарантування внутрішньої безпеки держави в умовах чинного воєнного стану [27, с. 246].

На думку Є. Гіденко, у період дії воєнного стану працівники Національної поліції України зосереджують свою діяльність переважно на нейтралізації внутрішніх загроз, що посилюються внаслідок соціальної криміналізації, розвитку «тіньової» економіки, зростання проявів тероризму, погіршення стану правопорядку та зниження загального рівня безпеки в суспільстві.

У цьому контексті основною функцією правоохоронних органів у період воєнного стану є оперативне реагування на зазначені загрози. Це досягається через реалізацію комплексу завдань, серед яких: протидія злочинності, запобігання та боротьба з тероризмом у всіх його формах, гарантування громадської безпеки, охорона публічного порядку, захист критичної інфраструктури та стабілізація криміногенної ситуації в державі [42, с. 89].

Також варто зазначити, що особливо підвищена увага з боку органів поліції має приділятися саме оперативному та своєчасному наданню якісних

поліцейських послуг у сфері охорони та захисту прав громадян під час воєнного стану [36, с. 132].

На думку О. Безпалової, в умовах дії правового режиму воєнного стану ключовими напрямками роботи Національної поліції України є такі:

1. Документування та юридична кваліфікація воєнних злочинів, скоєних на території України, що має забезпечити належне притягнення винних осіб до відповідальності згідно з міжнародним і національним правом.

2. Організація та проведення розслідувань злочинів, скоєних у зоні бойових дій, із урахуванням складних оперативних умов та підвищених ризиків для правоохоронців.

3. Здійснення заходів із розмінування об'єктів інфраструктури та територій, що зазнали бойових дій або тимчасової окупації.

4. Гарантування громадського порядку та безпеки громадян на підконтрольних територіях, особливо в місцях масового перебування людей.

5. Виявлення та реагування на факти насильницьких дій щодо дітей, зокрема в контексті воєнних злочинів та гуманітарних порушень.

6. Використання сучасних цифрових технологій і засобів кіберзахисту, що сприяє підвищенню ефективності діяльності поліції в умовах гібридної війни.

7. Забезпечення психологічної стійкості працівників поліції шляхом надання їм відповідної підтримки, а також надання базової психологічної допомоги постраждалому населенню, зокрема внутрішньо переміщеним особам, постраждалим від обстрілів та ін. [43, с. 18].

Для забезпечення ефективної реалізації поліцейських функцій органи публічної адміністрації зобов'язані ухвалювати відповідні управлінські рішення як нормативного, так і індивідуального характеру, а також впроваджувати організаційні та матеріально-технічні заходи, спрямовані на підтримку діяльності поліції. У цьому контексті доцільно навести позицію В. Авер'янова, який пропонує розуміти форми державного управління як «різноманітні способи зовнішнього прояву діяльності виконавчих органів, що відрізняються

за своєю природою та правовими наслідками» [44]. На нашу думку, результативне застосування усіх форм державного управління має принципове значення для забезпечення ефективної діяльності Національної поліції в умовах збройної агресії, оскільки це є однією з ключових передумов належного виконання нею визначених законом функцій і завдань [23, с. 190].

Разом із зазначеним варто підкреслити, що організаційні форми діяльності відрізняються від виключно правових аспектів, оскільки здебільшого спрямовані на практичне забезпечення реалізації норм правового регулювання та забезпечення дотримання принципу законності [45].

Ми підтримуємо думку Филипенко Є.П. про те, що виправданим з практичної точки зору є визначення основних форм діяльності НПУ в умовах збройної агресії проти України, якими є нормотворення та правозастосування, організаційні, правоохоронні, виховні, інформаційно-консультативні та профілактичні форми [46, с. 109]. Поділяючи вищезазначені положення, вважаємо за доцільне серед форм адміністративної діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану виокремити процес оприлюднення нормативних актів поліції та забезпечення доступу громадськості до змісту таких документів. Крім того, в умовах активної співпраці з представниками публічного сектору безпеки, гуманітарними організаціями та іншими суб'єктами можлива реалізація механізму укладення адміністративних договорів. Така взаємодія відповідає концепції існування двосторонніх або багатосторонніх угод, які визначають взаємні зобов'язання і права сторін, однією з яких виступає Національна поліція України [47].

Щодо інших форм діяльності, зокрема організаційних, їх доцільно класифікувати як неправові форми функціонування, що не мають безпосереднього нормативного закріплення [48, с. 76]. Поділяючи таку позицію, слід акцентувати увагу на важливості організаційно-виховних заходів і належного матеріально-технічного забезпечення. З огляду на виклики, спричинені збройною агресією – безпрецедентним явищем у новітній історії України – надзвичайної актуальності набуває питання підвищення

професійного рівня працівників Національної поліції. Зокрема, варто посилити обмін практичним досвідом між підрозділами, залучати досвідчених співробітників до процесу професійної підготовки курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Ключовим на організаційному рівні у цьому контексті є і приведення у бойову готовність підрозділів поліції [49, с. 72]. Окрім зазначеного, важливим є посилення зусиль у сфері комунікації та надання підтримки евакуйованим і внутрішньо переміщеним особам. З огляду на масштаби таких процесів в умовах збройного конфлікту, відповідна діяльність має стати одним із пріоритетних напрямів у роботі Національної поліції. Щодо правоохоронної форми діяльності, слід підкреслити її ключову роль у гарантуванні реалізації прав і свобод громадян, а також у створенні умов, необхідних для їх належного захисту та забезпечення безпечного середовища [50, с. 73].

Разом з тим, на наш погляд, традиційне розуміння правоохоронної функції зазнає значних трансформацій під впливом викликів, пов'язаних із збройною агресією. Адже, окрім загострення соціальних проблем у суспільстві, зростає актуальність питань особистої безпеки працівників поліції, їх здатності здійснювати виховний вплив на населення, а також необхідність використання психологічних підходів та налагодження ефективної комунікації з громадянами, які перебувають у складному емоційному стані.

Під час аналізу методів діяльності Національної поліції України в умовах воєнного конфлікту доцільно враховувати реальні обставини, що формують контекст їх застосування. Як зазначає В.С. Мащенко, зміни в характері суспільних процесів, які відбулися порівняно з довоєнним періодом, виправдовують необхідність ретельного і зваженого підходу до вибору управлінських методів. Неправильний вибір способів управління може призвести до загострення соціального напруження та інших негативних наслідків, що вимагає особливої уваги до контексту і наслідків ухвалених рішень [23, с. 190].

Саме тому, на нашу думку, методи переконання та примусу мають бути ретельно збалансовані: з одного боку – з урахуванням інтересів держави, а з іншого – прав та інтересів громадян.

Забезпечуючи підтримання публічного порядку та громадської безпеки в умовах воєнного стану, працівники поліції застосовують різноманітні методи впливу, серед яких ключове місце займають переконання, припинення правопорушень та використання примусових заходів. Особливе значення в діяльності поліції як правоохоронного органу належить роз'яснювальній роботі, яка виступає основним інструментом профілактики та формування правосвідомості населення [29; 30; 31], переконання громадян у важливості свідомого і добровільного дотримання норм правового режиму воєнного стану, а також у недопущенні порушень і будь-яких протиправних дій, є ключовою складовою ефективної реалізації мобілізаційних заходів, підтримання правопорядку та забезпечення загальної дисципліни в умовах воєнного часу.

Можна навести приклад, особовий склад поліції Чернівецької області цілодобово здійснює контроль за дотриманням правового режиму воєнного стану, одночасно продовжуючи виконувати свої базові функції: реагування на звернення громадян, охорону громадського порядку, попередження та припинення правопорушень, а також фіксацію і розкриття злочинів. У тісній співпраці з військовими та добровольцями поліцейські здійснюють контроль на п'яти блокпостах, що розташовані на в'їздах та виїздах з регіону. Вони перевіряють документи, транспортні засоби та вантажі, слідкують за рухом людей і транспорту. З моменту введення воєнного стану правоохоронці провели перевірку понад 38 тисяч осіб на блокпостах [27, с. 246].

Для належної життєдіяльності регіону наряди поліції посилено охороняють об'єкти критичної інфраструктури, будівлі органів державної влади, залізничні шляхи, а також патрулюють населені пункти області [32].

Працівники Національної поліції України продовжують виконувати свої обов'язки навіть безпосередньо на лінії зіткнення: вони сприяють евакуації населення, рятують людей із зон обстрілів та доставляють гуманітарну

допомогу місцевим мешканцям. Від початку масштабного вторгнення росії поліція опрацювала понад 2,1 мільйона звернень від громадян, розпочала близько 14 тисяч кримінальних справ за злочини, скоєні військовими РФ, зареєструвала понад 53 тисячі кримінальних правопорушень, а також відкрила понад 550 проваджень за колабораційну діяльність (щонайменше 90 особам вручено підозри). За підозрою у диверсіях затримано 779 осіб. Зафіксовано майже 11 тисяч майнових злочинів, з них понад 10 тисяч – крадіжки. Встановлено понад 2300 підозрюваних. Крім того, поліція зареєструвала понад 11 тисяч ДТП, у яких загинуло 444 особи. Було заблоковано понад 2800 ворожих інформаційних каналів, що охоплюють аудиторію понад 23 мільйони користувачів. [33].

Отже, можна зазначити, що в умовах воєнного стану Національна поліція виконує загальні і спеціальні завдання як захисного, так і правоохоронного спрямування [27, с. 246].

Закон України «Про Національну поліцію» визначає порядок застосування заходів примусу, зокрема фізичного впливу, спеціальних засобів, таких як кийки та наручники, та вогнепальної зброї. Поліцейським забороняється застосовувати спеціальні прийоми, не визначені чинним законодавством.

Але під час воєнного стану поліція має право не лише застосовувати заходи примусу, а й застосовувати інші засоби котрі опинилися поруч, якщо це необхідно для відбиття нападу чи затримання правопорушника та/або опору поліції [55].

Поліція уповноважена застосовувати примусові заходи до осіб, які мають причетність до збройної агресії проти України. Незважаючи на передбачені законом обмеження та заборони, правоохоронці можуть використовувати засоби примусу навіть без попередження. До таких дій належать, зокрема, удари спеціальними засобами. У певних випадках обмеження, що стосуються умов застосування вогнепальної зброї або вимог до місця її використання, можуть не діяти [57, с. 429].

У період дії воєнного стану працівники Національної поліції можуть використовувати низку технічних засобів для забезпечення публічної безпеки та правопорядку. Серед них:

1. Засоби фіксації, що забезпечують фото- та відеозапис, включаючи обладнання з автоматичними функціями;
2. Техніка для виявлення рівнів радіаційного або біологічного забруднення;
3. Пристрої, які здатні протидіяти застосуванню ворожих технологічних засобів;
4. Алкотестери та інші пристрої для визначення стану сп'яніння;
5. Технічні засоби зчитування та розпізнавання номерних знаків автотранспорту.

Обладнання для фото- та відеофіксації може бути закріплено як за працівниками поліції, так і встановлене на спеціальному транспорті, літаках, кораблях або на об'єктах інфраструктури, що відповідають вимогам безпеки. Поліція має право використовувати відео- та фотоматеріали, отримані як з власних джерел, так і від третіх осіб.

Крім того, у воєнний час правоохоронці мають повноваження супроводжувати осіб, затриманих за підозрою у злочині, а також обвинувачених і засуджених. Згідно з вимогами законодавства, у певних випадках таких осіб може бути поміщено до ізоляторів тимчасового тримання [56, с. 68–69].

Окрім основних завдань, Національна поліція уповноважена виконувати функції, притаманні технічно-криміналістичним підрозділам, зокрема здійснювати огляд місць подій. У межах таких повноважень поліцейські також беруть участь у заходах з розмінування, що передбачає виявлення, нейтралізацію та знищення вибухонебезпечних предметів. Ці предмети можуть розцінюватися як потенційні знаряддя, засоби або об'єкти, пов'язані зі скоєнням адміністративних чи кримінальних правопорушень [57, с. 429].

В умовах активних бойових дій надмірне емоційне та фізичне навантаження істотно позначається на ефективності виконання службових обов'язків. Актуальні психологічні дослідження свідчать про наявність тісного взаємозв'язку між особистим життям індивіда та його професійною діяльністю. Такий взаємозв'язок має безпосередній вплив на здатність людини протистояти стресовим факторам та ухвалювати виважені рішення в умовах підвищеної напруги чи загрози [57, с. 429].

Реалії сьогодення вимагають вироблення дієвих алгоритмів дій поліцейських в умовах активних бойових дій та на деокупованих територіях, зокрема щодо:

- підвищення ефективності роботи поліцейських підрозділів у сфері розмінування територій і будівель, зокрема шляхом залучення слідчо-оперативних груп, оснащених мобільними криміналістичними лабораторіями;

- виявлення осіб, причетних до колабораціоністської діяльності, а також диверсійно-розвідувальних груп;

- здійснення фіксації та належного документування воєнних злочинів з урахуванням їх класифікації, що включає охорону місця події, збереження речових доказів, фото- та відеофіксацію, опитування свідків тощо;

- проведення досудового розслідування окремих категорій військових злочинів;

- реалізація заходів поліцейського піклування в умовах зростання кількості осіб, які потребують відповідної підтримки;

- здійснення контролю за автотранспортом на дорогах та контрольно-пропускних пунктах;

- протидія проявам мародерства;

- організація заходів щодо встановлення місцезнаходження осіб, зниклих безвісти;

- забезпечення психологічного супроводу діяльності працівників поліції у воєнний період, а також надання ними первинної психологічної допомоги населенню, зокрема вразливим категоріям громадян [61, с. 25].

Навіть в умовах воєнного стану, коли Національна поліція України виконує розширений комплекс завдань щодо забезпечення публічної безпеки та правопорядку, дотримання принципу законності залишається ключовою умовою її ефективної діяльності. Законність поліцейської діяльності гарантується системним контролем з боку вищих органів виконавчої влади, можливістю адміністративного та судового оскарження дій працівників поліції, а також активним громадським і медіа-контролем. Будь-які дії поліцейських мають бути юридично виваженими та сприйматися громадянами як справедливі й обґрунтовані, навіть за умов обмеження їхніх прав і свобод. Водночас незаконні чи непропорційні заходи можуть не лише підірвати довіру до правоохоронних органів, а й спричинити суттєву шкоду як окремим громадянам, так і державній безпеці в цілому [27, с. 246].

Особливу увагу слід приділити питанню гарантування особистої безпеки працівників Національної поліції під час виконання ними службових обов'язків в умовах воєнного стану. В сучасних реаліях особиста безпека поліцейських є одним з головних чинників ефективного та безперебійного виконання завдань, особливо в умовах загрозливих або надзвичайних ситуацій. Варто розглядати особисту безпеку не як особисте право, а як професійний обов'язок кожного працівника поліції, від належного виконання якого залежить не лише їхнє життя і здоров'я, але й ефективність реагування на виклики безпеки.

Гарантування особистої безпеки поліцейських має розглядатися як пріоритетне завдання не лише самих працівників, а й органів управління, суспільства та держави загалом. Враховуючи високий рівень загроз у зоні бойових дій або при виконанні службових завдань у тилу, розробка та впровадження систем комплексного захисту особового складу, включаючи засоби індивідуального захисту, відповідну тактичну підготовку та психологічну підтримку, є необхідною умовою стабільної та професійної роботи Національної поліції України в умовах воєнного стану [34].

Крім того, надзвичайно важливим є забезпечення працівників Національної поліції належними умовами для здобуття та відпрацювання

практичних навичок з надання домедичної допомоги. Поліцейські повинні не лише знати алгоритми дій у разі поранення чи травмування особи, але й розуміти фізіологічні та психологічні процеси, які при цьому відбуваються в організмі постраждалого.

Зазначені знання та навички мають базуватися на глибокому усвідомленні ймовірності опинитися в екстремальних ситуаціях, зокрема в умовах так званого «вогневого контакту» з озброєним правопорушником. Це потребує відповідної підготовки, стресостійкості та оперативної здатності приймати рішення в умовах підвищеної небезпеки як для самих працівників поліції, так і для осіб, яким вони надають допомогу [35].

Для забезпечення ефективної діяльності Національної поліції України в умовах збройної агресії та надзвичайних ситуацій доцільно враховувати низку важливих аспектів, які мають визначальний вплив на результативність її функціонування:

1. Координація з іншими структурами. Важливо забезпечити чітку та ефективну взаємодію між Національною поліцією, іншими правоохоронними органами, Збройними силами України, територіальною обороною та органами місцевого самоврядування. Така координація сприяє оперативному реагуванню на загрози, підвищенню рівня безпеки в регіонах та злагодженому вирішенню кризових ситуацій.

2. Матеріально-технічне забезпечення. В сучасних умовах необхідною умовою ефективної діяльності поліції є наявність високотехнологічного обладнання, спеціалізованого транспорту, сучасної зброї, засобів зв'язку та особистого захисту, що відповідають вимогам часу та викликам безпеки.

3. Формування довіри громадськості. Рівень суспільної довіри до правоохоронної системи є вирішальним для її ефективності. Прозорість дій, відкритість до діалогу, професійна етика та якісна комунікація з населенням формують позитивний імідж поліції й забезпечують підтримку з боку громадян.

4. Правовий і соціальний захист працівників поліції. У воєнний час працівники поліції повинні бути забезпечені дієвими правовими механізмами

захисту, включаючи соціальні гарантії, якісне медичне обслуговування, страхування життя та здоров'я, а також правову підтримку при виникненні юридичних конфліктів чи небезпеки.

5. Міжнародна співпраця. З урахуванням гібридного характеру сучасних загроз актуальним є розширення співпраці з міжнародними правоохоронними структурами, обмін досвідом, отримання матеріально-технічної допомоги, а також участь у спільних проєктах, спрямованих на підвищення професійного рівня українських поліцейських.

6. Адміністративно-правовий підхід. Важливим напрямом є постійне вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює діяльність Національної поліції, розвиток системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, а також адаптація інституційної структури до викликів сучасності.

Комплексна реалізація зазначених напрямів дозволить не лише забезпечити належне функціонування Національної поліції в умовах воєнного стану, а й сприятиме зміцненню громадської безпеки, утвердженню правопорядку та ефективному захисту прав і свобод громадян України.

2.2. Взаємодія та координація Національної поліції України з іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки в умовах дії правового режиму воєнного стану

Адміністративно-правовий механізм діяльності Національної поліції України в умовах збройної агресії доцільно розглядати не лише крізь призму форм і методів її функціонування, а й з урахуванням взаємодії з іншими суб'єктами державної влади, правоохоронними органами та Збройними Силами України. Цей механізм виступає як цілісна система, що функціонує на основі нормативно-правового регулювання, заснованого на нормах адміністративного права. Водночас, без належної координації з іншими органами публічного управління, Національна поліція не змогла б ефективно виконувати покладені на неї завдання [23, с. 191].

У контексті досліджуваної проблематики особливої актуальності набувають положення Конституції України. Так, відповідно до частини третьої статті 17 Основного Закону, забезпечення національної безпеки та захист державного кордону України здійснюються відповідними військовими формуваннями та правоохоронними органами держави, організація і діяльність яких регулюються законом [24].

Національна поліція України здійснює взаємодію з іншими правоохоронними органами, державними й недержавними структурами, громадськими організаціями та громадянами як у мирний час, так і в умовах воєнного стану. Ефективне функціонування поліції в умовах сучасної правової держави є неможливим без тісного співробітництва з органами державної влади та інститутами громадянського суспільства.

Одним із важливих факторів, що визначає результативність діяльності поліції, є громадська думка. Вона має слугувати ключовим критерієм оцінки ефективності правоохоронних органів. Особливого значення в цьому контексті набуває співпраця поліції з територіальними громадами, яка передбачає взаємодію як з органами місцевого самоврядування, так і з безпосередніми мешканцями населених пунктів. Такий підхід сприяє підвищенню рівня довіри населення до правоохоронної системи та покращує загальний стан публічної безпеки в державі.

Питання взаємодії Національної поліції України з органами державної влади та місцевого самоврядування врегульовано загальними положеннями Закону України «Про Національну поліцію». Зокрема, стаття 5 цього Закону визначає, що поліція в процесі своєї діяльності взаємодіє з органами правопорядку, іншими державними органами, а також органами місцевого самоврядування у межах чинного законодавства та відповідно до інших нормативно-правових актів [5].

Більш детально зміст такої взаємодії Національної поліції України розкрито у пункті 8 Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877.

Відповідно до цього положення, Національна поліція України під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з іншими державними органами, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими спілками, професійними спілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також з підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності [79, с. 77].

У період дії воєнного стану взаємодія Національної поліції України з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування набуває особливої важливості і реалізується у двох ключових аспектах:

1. Внутрішній рівень – це координація діяльності з органами, які безпосередньо займаються протидією терористичним загрозам у рамках єдиної державної системи, що забезпечує запобігання, своєчасне реагування та ліквідацію наслідків терористичних актів.

2. Зовнішній рівень – взаємодія з різноманітними органами державної влади, місцевими адміністраціями, підприємствами, установами та організаціями незалежно від їхньої форми власності чи підпорядкування, а також із громадськістю.

Для підтримання громадського порядку і забезпечення безпеки в умовах воєнного стану критично важливо налагодити ефективну комунікацію та координацію між усіма залученими структурами. Поліцейська діяльність включає комплекс заходів, що передбачають тісну співпрацю з суспільними інститутами та їх представниками, а ця співпраця є неможливою без довіри населення. Відповідно до частини третьої статті 11 Закону України «Про Національну поліцію», рівень довіри громадян до поліції є одним із головних показників оцінки її ефективності [5].

Забезпечення публічної безпеки є завданням не лише Національної поліції України, а й інших суб'єктів, які безпосередньо здійснюють боротьбу з

тероризмом. Згідно з частиною третьою статті 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» саме Службі безпеки України надано статус головного органу у загальнодержавній системі боротьби з тероризмом [52].

Відповідно до статті 9 Закону України «Про Службу безпеки України» до системи СБУ входить Антитерористичний центр, який функціонує при Службі безпеки України з метою організації та проведення антитерористичних операцій, а також координації діяльності суб'єктів, що здійснюють боротьбу з тероризмом або залучаються до таких операцій.

Антитерористичний центр є постійно діючим органом при СБУ, який координує діяльність суб'єктів боротьби з тероризмом у частині запобігання та припинення терористичних актів щодо державних діячів, об'єктів критичної інфраструктури, об'єктів підвищеної небезпеки, а також актів, що загрожують життю та здоров'ю значної кількості людей (п. 1 Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах СБУ) [81].

Структура Антитерористичного центру визначена у статті 7 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» і включає: Міжвідомчу координаційну комісію, штаб, координаційні групи та їхні штаби при регіональних органах СБУ. У складі Центру також можуть створюватися військово-цивільні адміністрації — тимчасові державні органи, повноваження та порядок діяльності яких визначаються законом.

Міжвідомча координаційна комісія формується з: керівника Антитерористичного центру та його заступників; заступників Міністра внутрішніх справ України та керівника Національної поліції; керівників центральних органів виконавчої влади у сфері цивільного захисту; заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України; заступників керівників центральних органів виконавчої влади у сферах охорони держкордону, державної охорони, зовнішньої розвідки, захисту інформації, виконання кримінальних покарань; командувача Національної гвардії України; начальника

УСБУ в м. Києві; заступника голови Київської міської державної адміністрації; інших посадових осіб, визначених Президентом України [52].

До складу координаційних груп при регіональних органах СБУ входять: керівники регіональних органів СБУ, територіальних підрозділів Національної поліції; представники Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації; органів з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення; органів місцевої влади, де розміщені підрозділи охорони державного кордону або УДО; представники підприємств, установ і організацій.

Основні завдання Антитерористичного центру закріплені в частині першій статті 7 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» та пункті 3 Положення про Антитерористичний центр, і включають: організацію та проведення антитерористичних операцій; координацію дій суб'єктів боротьби з тероризмом; взаємодію з правоохоронними органами, спецслужбами іноземних держав та міжнародними організаціями [52].

У контексті взаємодії суб'єктів забезпечення публічної безпеки в умовах воєнного стану важливими є положення статті 12 Закону України «Про боротьбу з тероризмом», якою встановлено загальні правила управління антитерористичною операцією. Для безпосереднього керівництва операцією створюється оперативний штаб, який очолює керівник Антитерористичного центру при СБУ або уповноважена ним особа — перший заступник чи заступник керівника відповідного регіонального підрозділу.

Саме керівник оперативного штабу визначає межі території проведення антитерористичних заходів, приймає рішення щодо застосування залучених ресурсів та, за необхідності і на підставі законодавства, подає пропозиції до Ради національної безпеки і оборони України щодо запровадження надзвичайного стану в державі або її окремих регіонах.

Координація дій на рівні держави та регіонів здійснюється в межах єдиної державної системи запобігання, реагування та припинення терористичних актів, а також мінімізації їх наслідків. Ця система регулюється Положенням,

затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 року № 92 [80].

Згідно із зазначеним Положенням єдина державна система запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків складається з постійно діючих територіальної і функціональної підсистем (п. 3-5) [80].

До територіальної підсистеми входять координаційні групи Антитерористичного центру при регіональних органах Служби безпеки України та їх штаби, які організовують діяльність щодо запобігання, реагування, припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків.

До функціональної підсистеми входять структурні підрозділи суб'єктів боротьби з тероризмом та Міжвідомча координаційна комісія Антитерористичного центру при Службі безпеки України [80].

Взаємодія між територіальною та функціональною підсистемами забезпечується через реалізацію низки спільних дій, зокрема: оперативний обмін інформаційними матеріалами щодо потенційних загроз скоєння терористичних актів; координацію спільних оперативно-розшукових, профілактичних та інших заходів, спрямованих на запобігання тероризму; здійснення системного моніторингу динаміки розвитку терористичних загроз як у межах держави, так і поза її кордонами; організацію та проведення комплексних командно-штабних і спеціалізованих навчань із залученням відповідних силових та правоохоронних структур, що беруть участь у боротьбі з тероризмом.

Антитерористичний центр (АТЦ) при СБУ має повноваження координації діяльності всіх суб'єктів боротьби з тероризмом та функціонування державної системи боротьби з тероризмом загалом.

Функціональна підсистема єдиної державної системи управління здійснюється суб'єктами боротьби з тероризмом у рамках роботи Міжвідомчої координаційної комісії АТЦ.

Територіальна підсистема управління реалізується через координаційні групи АТЦ при регіональних органах СБУ. Особливості взаємодії Національної поліції України та СБУ в умовах воєнного стану:

1. Взаємодія НПУ та СБУ базується на координації в межах єдиної державної системи запобігання, реагування і припинення терористичних актів, а також мінімізації їхніх наслідків.

2. Взаємодія відбувається на двох рівнях:

- Державному,
- Регіональному.

При цьому враховуються функціональний (різні функції та напрямки діяльності) та територіальний принципи.

3. Організаційною основою взаємодії є колегіальні координаційні органи:

- Антитерористичний центр при СБУ — на рівні всієї державної системи;
- Міжвідомча координаційна комісія АТЦ — в межах функціональної підсистеми;
- Координаційні групи АТЦ при регіональних органах СБУ — на рівні територіальної підсистеми [79, с. 76].

Поняття взаємодії за своєю природою залишається предметом наукових дискусій, оскільки включає як прямі, так і опосередковані форми взаємозв'язку, що можуть проявлятися як у зовнішньому, так і у внутрішньому форматі [53, с. 253]. У сучасних умовах збройної агресії актуальною видається думка Ю. Назара, згідно з якою взаємодія можлива навіть за відсутності нормативного закріплення, проте правове регулювання значною мірою сприяє підвищенню ефективності цього процесу [54, с. 16].

Забезпечення громадської безпеки й правопорядку є базовим обов'язком держави. Для досягнення належного рівня реалізації цього завдання потрібна скоординована діяльність усіх зацікавлених сторін — органів державної влади, місцевого самоврядування, громадянського суспільства та населення загалом.

Національна поліція відіграє ключову роль у запобіганні правопорушенням та підтриманні публічного порядку. У цьому контексті заслуговує на підтримку пропозиція А. Новіченка щодо необхідності закріплення у національному законодавстві організаційно-правового механізму взаємодії між поліцією та територіальними громадами, що дасть змогу забезпечити більш ефективне реагування на кримінальні загрози, зокрема пов'язані з воєнною агресією [37, с. 12]. Ми погоджуємося з цією ініціативою, оскільки дедалі більше громадян виявляють готовність брати участь у спільних зусиллях органів виконавчої влади з метою протидії військовим нападам та забезпечення правопорядку в умовах війни.

А. Нікітін справедливо зазначає, що механізми взаємодії Національної поліції з іншими елементами сектору безпеки та оборони недостатньо чітко окреслені в чинному законодавстві [38, с. 133].

Разом з тим, певне правове регулювання все ж існує. Зокрема, згідно з наказом МВС України від 10.08.2016 № 773, передбачені основні форми взаємодії між Національною поліцією та Національною гвардією України щодо забезпечення громадського порядку, а саме:

1. Спільне патрулювання громадських місць (вулиць, парків, вокзалів, портів, аеропортів тощо);
2. Охорона правопорядку під час проведення масових заходів, зокрема зборів, мітингів, демонстрацій, спортивних подій, а також заходів за участю осіб, які охороняються державою;
3. Реалізація узгоджених заходів зі стабілізації оперативної ситуації в разі її ускладнення на рівні однієї або кількох адміністративно-територіальних одиниць [39].

Однак слід зазначити, що ці положення не повною мірою враховують специфіку роботи сил правопорядку в умовах дії воєнного стану.

М. Ковалів і В. Іваха підкреслюють важливість чіткого розмежування повноважень, адже лише така визначеність гарантує законність і

результативність у виконанні службових обов'язків поліцейських підрозділів [40, с. 66].

У свою чергу, В. Синенький наголошує, що ефективна діяльність органів поліції безпосередньо пов'язана з забезпеченням внутрішньої безпеки, що потребує законодавчого уточнення компетенцій Національної поліції для реалізації її функціоналу на практиці [41, с. 243].

Також слушною є позиція Г.В. Муляра, який акцентує на потребі законодавчого розширення повноважень органів поліції під час запровадження воєнного стану, а також встановлення чітких механізмів взаємодії з іншими суб'єктами сектору безпеки та територіальними громадами [36, с. 132].

На нашу думку, у правовому режимі воєнного стану можна виділити такі основні форми взаємодії поліції: оперативний обмін інформацією; організація та участь у спільних оперативних нарадах керівників поліції, військової адміністрації та інших правоохоронних структур щодо підготовки до виконання службових завдань; проведення спільних заходів, спрямованих на виконання спеціальних службових завдань; організація спільних навчань, тренувань та практичних занять; систематичний обмін та коригування розрахунків сил і засобів Національної поліції, залучених до спільного виконання завдань під час воєнного стану, а також надання іншої необхідної інформації; спільні патрулювання; реалізація комплексних заходів з підтримки режиму воєнного стану на території однієї або кількох адміністративно-територіальних одиниць.

Чітке правове регулювання режиму воєнного стану є фундаментом для ефективного розмежування компетенцій між поліцією, військовою адміністрацією, державними органами, правоохоронними структурами та іншими учасниками процесу. На основі такого розподілу визначається оптимальний склад і функціональна структура системи управління військовим командуванням у період воєнного стану [27, с. 247.].

На нашу думку, в умовах правового режиму воєнного стану основними проблемними аспектами у взаємодії Національної поліції України з іншими

суб'єктами державного управління, охорони правопорядку та Збройними Силами України є:

- відсутність достатнього нормативно-правового забезпечення, що регламентує механізми такої взаємодії;
- нечітко визначений розподіл повноважень між органами, а також неузгодженість у їх перерозподілі;
- слабка координація дій під час спільного виконання завдань;
- низький рівень комунікаційної взаємодії та відмінності в підходах до виконання функцій;
- формальне або недбале ставлення до виконання службових обов'язків, закріплених у Законі України «Про Національну поліцію».

Правове підґрунтя діяльності Національної поліції у забезпеченні правового режиму воєнного стану становить сукупність нормативно-правових актів, які окреслюють правові підстави, порядок реалізації повноважень та межі відповідальності поліції. У цих актах також відображено особливості її співпраці з іншими державними структурами та органами місцевого самоврядування.

Водночас актуальною потребою є прийняття спеціального нормативно-правового акта, що регламентував би особливості взаємодії Національної поліції з військовими адміністраціями, іншими правоохоронними органами, Збройними Силами України та силами територіальної оборони. Ухвалення такого акта сприяло б удосконаленню механізмів координації, чіткому розмежуванню компетенцій між відповідними суб'єктами, а також підвищенню ефективності заходів із забезпечення правопорядку та громадської безпеки в умовах дії воєнного стану.

2.3. Нормативно-правове забезпечення діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану

Як відомо, 24 лютого 2022 р. у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України Указом Президента введено воєнний стан терміном на

30 діб, надалі строк було продовжено, нині термін дії воєнного стану в Україні продовжено з 9 травня 2025 року строком на 90 діб, тобто до 07.08.2025 року.

Воєнний стан є особливою формою правового режиму, яка запроваджується на всій території України або в окремих її регіонах у відповідь на збройну агресію, загрозу нападу чи небезпеку державному суверенітету та територіальній цілісності. Такий режим надає розширені повноваження органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям і місцевому самоврядуванню з метою нейтралізації загроз, організації оборони, підтримання безпеки та захисту державності. Водночас він передбачає тимчасові обмеження окремих конституційних прав і свобод громадян, а також прав суб'єктів господарювання, з обов'язковим зазначенням строків і підстав таких обмежень [22].

Згідно з рішенням Ради національної безпеки і оборони України, яке набирає чинності після введення в дію відповідного Указу Президента України, залучення військових формувань, створених відповідно до чинного законодавства, до реалізації заходів правового режиму воєнного стану здійснюється у взаємодії з правоохоронними структурами. Таке положення закріплене у ч. 1 ст. 16 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [22].

Національна поліція України виконує функції основного правоохоронного органу держави, що відповідає за захист прав і свобод громадян, протидію злочинності, а також забезпечення громадської безпеки та порядку.

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України», Національна поліція входить до системи суб'єктів сектору безпеки та оборони, виконуючи завдання відповідно до своїх повноважень [51].

Стаття 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» [52] прямо визначає Національну поліцію як один із суб'єктів, що здійснює боротьбу з тероризмом у межах компетенції, встановленої законом. Також, згідно з п. 4 ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію» [5], у період дії воєнного стану

правоохоронний орган виконує свої обов'язки, враховуючи особливості правового режиму, зокрема обмеження конституційних прав і свобод громадян, а також прав та інтересів юридичних осіб, встановлених Конституцією та спеціальним законом про воєнний стан.

Крім того, згідно зі ст. 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII, на територіях, де запроваджено відповідний правовий режим, можуть створюватися тимчасові органи державної влади — військові адміністрації. Їх функції полягають у забезпеченні реалізації норм Конституції України та законодавства, сприянні обороні, цивільному захисту, збереженню громадського порядку, безпеки, а також охороні критичної інфраструктури і прав громадян у взаємодії з військовим командуванням [22].

Військові адміністрації населених пунктів комплектуються особовим складом, який включає військовослужбовців утворених відповідно до законодавства України військових формувань, представників рядового та начальницького складу правоохоронних органів і служби цивільного захисту. Зазначені особи направляються до складу адміністрацій у передбаченому законом порядку з метою виконання завдань, спрямованих на оборону держави та гарантування її безпеки, при цьому залишаючись на службі без виключення з особових списків. Крім того, до військових адміністрацій можуть залучатися працівники, які уклали трудові договори з обласними військовими адміністраціями (у разі їх створення) або з Генеральним штабом Збройних Сил України, якщо в конкретній області обласна військова адміністрація не утворена [22].

У випадку, коли районна або обласна державна адміністрація отримує статус відповідної військової адміністрації, окремі посади в її структурі можуть бути обійняті військовослужбовцями, що належать до утворених згідно із законодавством України військових формувань, а також представниками рядового чи начальницького складу правоохоронних органів та служби цивільного захисту. Такі особи направляються до відповідних адміністрацій у встановленому порядку для виконання завдань, пов'язаних з обороною держави

та забезпеченням її національної безпеки. При цьому вони залишаються на службі у своїх органах, не виключаючись зі списків особового складу [22].

Згідно зі ст. 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», визначено, що Президент України затверджує перелік посад у військових адміністраціях населених пунктів, які підлягають заміщенню військовослужбовцями військових формувань або особами рядового і начальницького складу правоохоронних органів. Також визначаються посади, які можуть бути заміщені цими особами у складі районних і обласних військових адміністрацій на підставі подання Головнокомандувача Збройних Сил України [22].

У період мобілізації та правового режиму воєнного стану обласні військові адміністрації, у разі їх створення, організовують та координують діяльність органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, підрозділів поліції, Служби безпеки України, територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, а також підприємств, закладів охорони здоров'я тощо з метою належної реалізації заходів мобілізації та забезпечення громадської безпеки [22].

Організаційні засади функціонування Національної поліції в умовах воєнного стану визначаються чинним законодавством, включаючи Закон України «Про правовий режим воєнного стану», а також спеціальний закон «Про Національну поліцію». Обсяг і характер повноважень поліції в таких умовах змінюється відповідно до безпекової ситуації та актуальних потреб держави.

З метою посилення ефективності роботи поліції в умовах воєнного часу, прийнято Закон України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», яким, зокрема, доповнено статтю 23 новими повноваженнями поліції, а саме:

1. Безоплатне отримання інформації: Поліція має право на підставі письмового запиту отримувати від органів влади, місцевого самоврядування та

державних юридичних осіб інформацію, у тому числі стосовно військовополонених. Відповідь має бути надана у триденний строк або, за наявності обґрунтованих причин, не пізніше 10 днів.

2. Конвоювання та охорона: Органи поліції здійснюють супровід осіб, взятих під варту, затриманих або засуджених, забезпечують їх охорону в залі суду та транспортування до відповідних установ.

3. Утримання в ізоляторах: Поліція має право тримати в ізоляторах тимчасового тримання осіб, які вчинили правопорушення, або щодо яких судом обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

4. Розмінування: У межах визначеної компетенції поліція здійснює оперативне розмінування об'єктів та предметів, які можуть бути засобами вчинення злочину.

5. Спецдопуски: Організовується процедура надання або позбавлення допуску поліцейських до проведення спеціалізованих вибухотехнічних робіт.

6. Криміналістичне забезпечення: Забезпечується фаховий огляд місця події, включаючи пожежі, а також проведення вибухотехнічних робіт у разі загроз або фактів вибухів.

7. Інтерпол: Поліція виступає представником України в Міжнародній організації кримінальної поліції (Інтерполі) та виконує функції Національного центрального бюро.

8. Європол: Взаємодія з Європейським поліцейським офісом (Європолом) здійснюється через відповідні національні контактні пункти.

9. Міжнародна співпраця: Організовується взаємодія з міжнародними правоохоронними органами у межах компетенції Інтерполу та Європолу.

10. Збір біометричних даних: Включає обов'язкове дактилоскопіювання та обробку біометрії осіб.

11. Адміністративний нагляд: Поліція реалізує заходи адміністративного нагляду відповідно до чинного законодавства [5].

Окрім цього, під час дії правового режиму воєнного стану було розширено підстави, які надають право поліцейським перевіряти документи у громадян, а

також зупиняти транспортні засоби. Зокрема, право на перевірку посвідчень особи виникає у випадках, коли громадянин має зовнішні риси, подібні до прикмет особи, що перебуває у розшуку, зникла безвісти або залишила місце утримання військовополонених без дозволу. Аналогічно, підставою для зупинки транспортного засобу є наявність відомостей про те, що водій або пасажир може бути особою, яка самовільно залишила відповідний об'єкт утримання. До того ж, у період дії воєнного стану передбачено забезпечення поліцейських безоплатною медичною допомогою в медичних закладах незалежно від форми їх власності [28].

У період дії воєнного стану працівники Національної поліції отримали розширені повноваження щодо застосування заходів примусу, передбачених статтею 42 Закону України «Про Національну поліцію», зокрема — стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України. У таких випадках допускається відступ від звичайних вимог та обмежень, що регламентують використання фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї [5]. Раніше закон прямо забороняв поліцейським застосовувати будь-які заходи примусу поза межами визначених норм. Варто підкреслити, що реалізація цих розширених повноважень органами поліції сприяє стабілізації ситуації в умовах дії особливого правового режиму. Здебільшого заходи мають оперативний характер, проте можуть виконувати й превентивну або профілактичну функцію. Усі вони націлені на захист публічного порядку, безпеки та прав громадян в умовах надзвичайної загрози [36, с. 131].

Згідно з пунктом 24 статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», органи поліції беруть участь відповідно до покладених на них повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремій місцевості [5].

Стаття 24 Закону України «Про Національну поліцію» визначає додаткові повноваження органів поліції під час введення воєнного стану, а саме, органи поліції беруть участь у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні

та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану [5]. У разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальній цілісності, а також у ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, відповідно до законодавства України беруть участь в обороні України, у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремих місцевостях.

Поняття «забезпечення та реалізація заходів правового режиму воєнного стану» охоплює комплекс дій, спрямованих на підтримання належного рівня безпеки, правопорядку та обороноздатності держави. Серед основних напрямів таких заходів можна виокремити:

1. Запровадження посиленого контролю за дотриманням громадського порядку та забезпечення публічної безпеки.
2. Проведення активних дій, спрямованих на виявлення і нейтралізацію диверсійно-розвідувальних груп противника.
3. Охорона об'єктів критичної інфраструктури, комунікаційних вузлів та інших важливих для функціонування держави об'єктів.
4. Забезпечення ефективної координації та співпраці між підрозділами територіальної оборони.
5. Сприяння повноцінній діяльності органів військової адміністрації, системи правосуддя, прокуратури та судових органів у період дії воєнного стану [36, с. 131].

У разі оголошення воєнного стану на території України або в окремих регіонах, з метою виконання завдань територіальної оборони, органи та підрозділи Національної поліції, які дислокуються в Автономній Республіці Крим, місті Севастополі, областях та місті Києві, можуть бути підпорядковані за розпорядженням керівника поліції відповідним начальникам Головних управлінь Національної поліції в зазначених регіонах.

Під час дії правового режиму воєнного стану поліція особливого призначення має право, за рішенням військового командування, погодженим з

керівником поліції або його уповноваженим представником, залучатися до оборонних заходів країни. Це включає можливість участі у безпосередніх бойових діях відповідно до положень Закону України «Про оборону України».

Крім того, за зверненнями територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, а також органів Служби безпеки України чи розвідувальних органів, підрозділи поліції долучаються до заходів з оповіщення військовозобов'язаних і резервістів. Вони спільно з представниками відповідних територіальних центрів здійснюють адміністративне затримання та доставлення осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, передбачені статтями 210 та 210-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, до центрів комплектування та відповідних органів [5].

До статті 42 Закону України «Про Національну поліцію» були внесені певні зміни, а саме: під час дії воєнного стану, у разі необхідності відбиття нападу, що загрожуює життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському, поліцейський має право використати підручні засоби.

Використання поліцейськими засобів індивідуального захисту, таких як шоломи, бронежилети та інше спеціальне спорядження, не вважається застосуванням заходів примусу. Поліцейський зобов'язаний припинити застосування конкретного заходу примусу відразу після досягнення необхідного результату.

Порядок забезпечення поліційних підрозділів спеціальними засобами та вогнепальною зброєю регламентується Міністерством внутрішніх справ України. У період воєнного стану поліцейський має право застосовувати передбачені статтею 42 Закону заходи примусу стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України.

У разі застосування заходів примусу, передбачених цією статтею, до агресорів, що включає завдання тілесних ушкоджень, каліцтв або використання

вогнепальної зброї, поліцейський зобов'язаний, за можливості та з урахуванням обставин на місці, негайно повідомити свого безпосереднього керівника усно або через засоби комунікації. Керівник у разі потреби має інформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора [5].

Відповідно до статті 5 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» від 12 липня 2018 року у разі, якщо особа, зникла безвісти за особливих обставин на території України, є громадянином іншої держави, Національна поліція України зобов'язана в установленому законодавством порядку повідомити уповноважені органи держави, громадянином якої така особа є, про факт її зникнення та про результати її розшуку [58].

Згідно зі статтею 6 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» громадяни, громадські об'єднання, юридичні особи приватного права можуть за їх згодою залучатися Національною поліцією України до розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин.

Громадяни, громадські об'єднання, юридичні особи приватного права з власної ініціативи, за погодженням з Національною поліцією України, мають право брати участь у розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, надавати допомогу і сприяння органам Національної поліції України у розшуку таких осіб у формах, не заборонених законодавством.

Стаття 11 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» передбачає, що Національна поліція України спільно зі Службою безпеки України, Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Об'єднаним оперативним штабом Збройних Сил України погоджує утворення Уповноваженим з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин та координую роботу пошукових груп (гуманітарних місій), діяльність яких спрямована на пошук осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, їх останків, розшук і фіксацію місць поховання таких осіб, проведення вилучення тіл (останків) померлих (загиблих) осіб та вивезення їх останків, здійснення пошукових дій в районі здійснення заходів із забезпечення

національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, районах проведення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, та на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, інших тимчасово окупованих територіях України [58].

Окрім того, у статті 17 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» визначено, що Національна поліція разом з іншими уповноваженими суб'єктами (Міністерство оборони України; центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню; центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику і політику у сфері будівництва, архітектури, містобудування, житлово-комунального господарства; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері дотримання норм міжнародного гуманітарного права на всій території України; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону; Національна гвардія України; Служба безпеки України; органи прокуратури; місцеві органи виконавчої влади) здійснює облік та/або розшук осіб, зниклих безвісти за особливих обставин [58].

За погодженням з Національною поліцією України пошукові групи мають право збирати інформацію (відомості, дані), людські останки та інші матеріали (пункт 6 Порядку утворення та діяльності пошукових груп з пошуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 511) [59].

Відповідно до статті 18 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин», у разі отримання інформації про зникнення особи за особливих обставин або заяви про розшук такої особи Національна поліція України зобов'язана інформувати Уповноваженого з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин протягом трьох днів з моменту отримання такої інформації або заяви.

Стаття 19 цього ж Закону встановлює, що територіальний орган Національної поліції України на підставі інформації, отриманої від Уповноваженого з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, вживає заходів з розшуку особи, зниклої безвісти за особливих обставин, про що повідомляє заявнику.

Уповноважений здійснює моніторинг виконання заходів щодо розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, і має право витребувати у відповідного територіального органу Національної поліції України інформацію про результати виконання таких заходів на будь-якій стадії їх проведення на підставі запиту від заявника або за власною ініціативою.

Після закриття кримінального провадження щодо розшуку особи, зниклої безвісти за особливих обставин, відповідний територіальний орган Національної поліції України повідомляє про це Уповноваженого не пізніше ніж у триденний строк із зазначенням підстав для прийняття такого рішення [59].

В умовах воєнного стану поліцейські виконують завдання із забезпечення публічної безпеки та порядку під час комендантської години. Діяльність здійснюється відповідно до Порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 липня 2020 року № 573.

Поліцейські мають право:

1. Входити до складу комендатури.
2. Залучатися до підтримання порядку на блокпостах, що тимчасово встановлюються на територіях із запровадженням воєнним станом і комендантською годиною.
3. Контролювати дотримання комендантської години та світломаскування у складі патрулів, до яких входять поліцейські, військовослужбовці ЗСУ, Національної гвардії та Державної прикордонної служби. Продовжувати виконання завдань за своїм призначенням і специфікою діяльності [60].

Патрулі, що діють на території комендантської години, мають такі повноваження:

- затримувати та доставляти до підрозділів поліції осіб, які вчиняють або підозрюються у правопорушеннях.

- перевіряти посвідчення особи, документи, що підтверджують громадянство чи спеціальний статус, паспорти іноземців, а також перепустки і документи, пов'язані з адвокатською діяльністю. У разі відсутності документів — затримувати осіб для встановлення особи.

- проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів.

- вилучати предмети, що є знаряддям або засобом правопорушення, та передавати їх до поліції.

- тимчасово обмежувати або забороняти перебування, пересування осіб і рух транспорту на вулицях, дорогах, у громадських місцях.

- виводити осіб із окремих ділянок, евакуюовувати транспортні засоби.

- проникати на території, у приміщення підприємств, установ, житлові будинки, земельні ділянки в разі припинення кримінального правопорушення або переслідування підозрюваних, якщо зволікання створює загрозу життю чи здоров'ю [60].

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Зарубіжний досвід діяльності поліцейських органів під час дії правового режиму воєнного стану

Аналіз міжнародної практики функціонування органів державної влади під час воєнного стану набуває особливої значущості в сучасних умовах, коли багато країн стикаються з викликами, що загрожують їхній національній безпеці та суверенітету. Введення воєнного стану створює складні управлінські завдання, пов'язані з необхідністю ефективного функціонування державних інституцій та водночас гарантуванням прав і свобод громадян [71, с. 30].

Вивчення зарубіжного досвіду дає можливість не лише адаптувати вдалі моделі, а й уникнути типових помилок. Особливе значення має практика демократичних країн, які зуміли забезпечити дотримання принципу верховенства права, підзвітність державних органів і запобігти зловживанню надзвичайними повноваженнями.

Для України, що вже тривалий час перебуває в умовах збройного конфлікту, імплементація найкращих світових підходів у вітчизняне законодавство є надзвичайно важливою. Це включає вдосконалення роботи органів виконавчої влади та посилення координації між різними гілками державної влади. Ознайомлення з міжнародними практиками сприятиме створенню правових механізмів, які забезпечать своєчасну та ефективну реакцію держави на надзвичайні ситуації й допоможуть мінімізувати негативний вплив воєнного стану на права й свободи населення [71, с. 29].

Перед поданням основних результатів дослідження цього питання варто підкреслити, що в сучасних реаліях український досвід набуває особливої цінності для міжнародної спільноти. Він не лише підтверджує стійкість

державних інституцій та суспільства в умовах збройного конфлікту, а й відкриває нові перспективи в організації державного управління, мобілізації ресурсів і гарантуванні безпеки в кризових ситуаціях.

Протистояння одній із найпотужніших армій світу зробило Україну прикладом для багатьох держав у кількох ключових сферах:

По-перше, роль суспільства у захисті держави. Український досвід підтверджує, що активна участь громадян є фундаментальним чинником національної безпеки. Масова мобілізація, добровольчі об'єднання, розвинений волонтерський рух і всебічна підтримка Збройних Сил з боку населення створюють унікальну модель громадянського спротиву, яка заслуговує на увагу як ефективна стратегія.

По-друге, гнучкість державних інституцій. Україна продемонструвала високий рівень адаптивності державного управління, швидко реформуючи органи влади під потреби воєнного часу. Впровадження воєнного стану, створення військових адміністрацій та оперативне ухвалення управлінських рішень свідчать про здатність держави миттєво реагувати на складні виклики.

По-третє, успішна міжнародна координація. Українська дипломатія показала ефективність у формуванні міжнародної підтримки, коаліцій партнерів і активній позиції на світовій арені. Цей досвід є важливим прикладом для інших держав, які можуть стикнутися з військовими загрозами або шукають шляхи посилення своєї безпеки.

По-четверте, стійкість економіки та критичної інфраструктури. Незважаючи на масштабні руйнування, Україні вдалося зберегти функціонування ключових секторів — енергетики, транспорту, комунікацій — що стало підтвердженням спроможності підтримувати життєдіяльність країни навіть в екстремальних умовах, мінімізуючи вплив конфлікту на життя громадян [71, с. 30].

Таким чином, український досвід не лише слугує прикладом для інших держав, а й може стати фундаментом для розробки нових теоретичних підходів у сфері державного управління, захисту суверенітету та прав громадян у

кризових ситуаціях. Цей досвід має важливе значення для формування міжнародних стандартів та механізмів реагування на збройну агресію, які можуть бути застосовані у майбутньому. Водночас це не виключає необхідності враховувати практики інших демократичних країн, які забезпечують високий рівень захисту прав і свобод людини в умовах військових конфліктів або загрози їх виникнення [71, с. 30].

З огляду на важливість вивчення міжнародного досвіду у сфері забезпечення правопорядку в екстраординарних умовах, особливої уваги заслуговує практика Ізраїлю. Протягом десятиліть ця держава перебуває в умовах постійного протистояння загрозам національній безпеці, що зумовило формування унікальної, ефективної системи реагування на кризові ситуації. Характерними рисами ізраїльського підходу є тісна інтеграція цивільних і військових структур, використання інноваційних методів управління кризами, а також багаторівнева модель забезпечення громадського порядку. Такий досвід становить значну цінність для аналізу й адаптації в інших країнах, зокрема в Україні, яка також стикається з масштабними викликами у сфері безпеки та підтримання правопорядку [71, с. 30].

Серед основних аспектів ізраїльського досвіду варто виокремити такі:

1. Система правового регулювання надзвичайних станів. Ізраїль має розвинену систему законодавства, яка регулює діяльність органів державної влади в умовах воєнних загроз. Законодавство про надзвичайні повноваження дозволяє уряду швидко реагувати на кризові ситуації, водночас встановлюючи правові межі, які запобігають зловживанню владою. Ця система забезпечує баланс між безпековими заходами та збереженням базових прав громадян [71, с. 30].

Наголосимо, що в Ізраїлі відсутня Конституція як єдиний документ. Натомість функцію основного закону виконують основоположні закони, прийняті Кнесетом [72, с. 39–40]. Ця система розглядається як динамічна та гнучка, що дозволяє Ізраїлю адаптуватися до екстраординарних умов, зберігаючи при цьому демократичні засади. Відсутність Конституції в

класичному розумінні не заважає країні забезпечувати стабільність державного управління, правопорядок та захист прав людини навіть за умов тривалих військових конфліктів.

Додамо, що «в Ізраїлі немає жодного офіційного документа, що міг би мати назву «Стратегія національної безпеки» або «Доктрина національної безпеки» [73, с. 315].

2. Цивільно-військове управління. Важливою складовою ізраїльської моделі забезпечення безпеки є тісна координація між військовими та цивільними структурами. У періоди загроз чи надзвичайних ситуацій функції управління часто покладаються на спеціальні спільні комітети, до складу яких входять представники збройних сил, поліції, органів місцевого самоврядування та інституцій громадянського суспільства. Такий підхід забезпечує ефективний розподіл повноважень, оперативність у прийнятті рішень і підвищує загальну ефективність реагування на кризові події [71, с. 30].

3. Інтеграція безпеки у повсякденне життя. Важливою особливістю ізраїльської моделі є активне залучення громадян до гарантування національної безпеки через різноманітні інструменти — від обов'язкової та резервної військової служби (IDF Reserves) [74] до участі у волонтерських ініціативах і програмах цивільного захисту. Зокрема, програма *Home Front Command* спрямована на навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, що забезпечує високий рівень готовності та інформованості громадян. Однією з унікальних рис цієї системи є широке залучення населення до локальних структур самооборони, що сприяє формуванню атмосфери громадянської відповідальності, довіри й соціальної згуртованості. Такий рівень взаємодії між державою та суспільством є ключовим чинником стійкості держави перед зовнішніми й внутрішніми загрозами.

4. Технологічні інновації у правопорядку. Ізраїль використовує передові технології для моніторингу та забезпечення безпеки [75, с. 54–61]. Зокрема, системи раннього попередження про ракетні удари (Iron Dome) [76, с. 666–686] і системи кібербезпеки сприяють запобіганню масових загроз. Ці технологічні

рішення інтегровані з діяльністю правоохоронних органів для зменшення ризиків і швидкого реагування.

5. Правосуддя та контроль за дотриманням прав. Дотримання принципу верховенства права є однією з фундаментальних складових ізраїльського підходу до управління в умовах надзвичайних ситуацій. Верховний суд Ізраїлю відіграє активну роль у захисті прав людини, зокрема в контексті дій, спрямованих на забезпечення безпеки. У багатьох випадках суди розглядають скарги на обмежувальні заходи, запроваджені урядом або військовими структурами, забезпечуючи пропорційність між безпековими інтересами та правами громадян.

Водночас важливо зазначити, що ця система переживає серйозні виклики. Судова реформа, ініційована прем'єр-міністром Біньяміном Нетаньягу у 2023 році, викликала масштабну суспільну і політичну кризу. Суть реформи полягала, зокрема, в обмеженні повноважень Верховного суду, що, на думку критиків, підриває систему стримувань і противаг у державному управлінні та загрожує основам демократичного устрою. Верховний суд у відповідь ініціював розгляд справ щодо скасування відповідного закону, що стало прецедентом у правовій історії Ізраїлю [77].

6. Психологічна стійкість суспільства. Ізраїльське суспільство вирізняється високим рівнем згуртованості та психологічної підготовки до тривалих кризових і воєнних ситуацій. Такий рівень стійкості є результатом системної державної політики, що охоплює інформаційно-просвітницьку роботу з населенням, широкомасштабні медіакампанії, а також активне сприяння соціальній єдності між різними етнічними, релігійними та соціальними групами. Психологічна готовність населення розглядається як невід'ємна складова національної безпеки.

Функціонування органів влади в умовах воєнного стану. Ізраїльська система державного управління демонструє високий рівень адаптивності та ефективної координації між різними гілками влади, зокрема в умовах воєнного стану чи надзвичайної ситуації. Характерною рисою є глибока інтеграція

військових та цивільних інституцій, що дозволяє забезпечити оперативність і злагодженість у прийнятті рішень. Основоположні закони визначають правові рамки функціонування державних органів у кризових умовах, а ключову роль у забезпеченні дотримання прав і свобод громадян відіграє Верховний суд Ізраїлю, який здійснює незалежний контроль над діяльністю виконавчої влади, навіть у періоди безпекових загроз [78].

Цивільно-військова співпраця та правове регулювання в умовах криз. Ключовим елементом ізраїльської моделі національної безпеки є ефективна цивільно-військова співпраця, яка реалізується, зокрема, через діяльність *Командування тилу* (*Home Front Command*). Ця структура координує взаємодію між цивільними та військовими службами у кризових ситуаціях, забезпечуючи оперативне реагування та належну підготовку населення. Значна увага приділяється інформуванню громадян — через публічні кампанії, навчання та симуляційні заходи, що сприяє зниженню рівня паніки й підвищенню готовності суспільства до дій у надзвичайних обставинах.

Правова система Ізраїлю надає уряду можливість запроваджувати тимчасові обмеження або адаптувати механізми управління відповідно до характеру загроз. Водночас такі дії здійснюються в межах жорсткого правового контролю. Верховний суд Ізраїлю виконує ключову функцію щодо нагляду за дотриманням принципу пропорційності, забезпечуючи баланс між безпековими потребами держави та фундаментальними правами людини. Суд регулярно розглядає звернення щодо правомірності дій органів влади під час надзвичайного або воєнного стану, тим самим підтримуючи верховенство права навіть у критичних умовах [71, с. 31].

Досвід функціонування органів державної влади Ізраїлю в умовах воєнного стану демонструє високу ефективність завдяки поєднанню гнучкого правового регулювання, інтеграції військових і цивільних структур, активного залучення громадян та впровадження сучасних технологій. Такий підхід може слугувати цінним орієнтиром для інших країн, зокрема для України, яка також перебуває в умовах тривалих безпекових викликів.

Ізраїльська модель є релевантною для адаптації в українських реаліях, зокрема у сфері вдосконалення правового регулювання діяльності військових адміністрацій, забезпечення прозорості правозастосовної практики та цифровізації системи безпеки. Особливу увагу доцільно зосередити на розвитку механізмів цивільного захисту, посиленні психологічної стійкості населення та гарантованому контролі за дотриманням прав людини як основоположних елементів національної стратегії кризового реагування, у тому числі під час війни.

Ознайомлення з міжнародним досвідом функціонування державних інституцій в умовах надзвичайного стану підтверджує доцільність впровадження найкращих світових практик для модернізації національного законодавства. Аналіз ізраїльської моделі свідчить, що саме ефективна взаємодія між державними структурами, громадянським суспільством і судовою владою, доповнена інноваційними рішеннями, дозволяє досягти балансу між потребами національної безпеки та захистом основоположних прав людини. Водночас цей досвід наголошує на критичній важливості підзвітності органів влади та дієвого судового контролю за їхньою діяльністю, навіть у періоди найбільших криз.

Для України, яка перебуває в умовах збройної агресії, особливо актуальним є вивчення та адаптація міжнародного досвіду, зокрема ізраїльського, до власного безпекового й правового контексту. Це передбачає, насамперед, створення ефективних механізмів цивільно-військової взаємодії, удосконалення нормативно-правової бази з метою забезпечення захисту прав людини, а також посилення підзвітності та прозорості діяльності органів державної влади в умовах надзвичайних ситуацій.

Загалом, аналіз міжнародної практики не лише підвищує інституційну стійкість держави, а й сприяє формуванню правової культури, здатної відповідати сучасним викликам. Впровадження кращих практик дозволить Україні не лише ефективніше протистояти зовнішнім загрозам, але й стати

прикладом для інших країн, які стикаються з подібними викликами у сфері безпеки.

Особливої уваги заслуговують аспекти адміністративно-правового забезпечення міжнародного співробітництва Національної поліції України. Серед основних переваг, які доцільно враховувати під час удосконалення відповідного механізму, можна виокремити:

- розвиток міжнародних програм професійної підготовки — запровадження спеціалізованих програм підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації (зокрема у формі стажування) поліцейських кадрів, орієнтованих на налагодження ефективної міжнародної співпраці в різних напрямках діяльності поліції.

- зміцнення партнерства у сфері криміналістики — формування сталих міжнародних зв'язків між науково-дослідними експертно-криміналістичними центрами системи МВС України та закордонними профільними установами задля обміну досвідом, технологіями та методиками досліджень.

- інституціоналізація міжнародного компонента в освіті — розвиток мережі консультативних та навчально-методичних центрів при закладах вищої освіти МВС України для популяризації стандартів міжнародної поліцейської співпраці серед курсантів, слухачів магістратури, а також залучення представників іноземних правоохоронних структур до навчального процесу.

Зазначені заходи не лише сприятимуть покращенню якості поліцейської діяльності, а й зміцнять позиції України як надійного партнера в системі міжнародної безпеки.

Також необхідно забезпечити глибоке співробітництво між Департаментом міжнародного співробітництва МВС України та іншими міжнародними поліцейськими відомствами. Необхідно зміцнити роль цього департаменту як координаційного центру для взаємодії Національної поліції України з іноземними правоохоронними органами та службами, активно розвивати електронні методи взаємодії між підрозділами, такими як протидія кіберзлочинності, а також налагоджувати міжнародні механізми для

оперативно-розшукової діяльності. Важливим є також започаткування етичного кодексу для поліцейських, що регулює етичні стандарти міжнародного поліцейського співробітництва.

Запровадження широкої мережі консультативних центрів при навчальних закладах системи МВС України з особливими умовами навчання дозволить інтегрувати механізми міжнародної взаємодії серед курсантів, слухачів магістратури та представників іноземних поліцейських (правоохоронних) організацій, установ і служб. Це також включає:

- забезпечення тісної та системної співпраці Департаменту міжнародного співробітництва МВС України з іноземними поліцейськими відомствами та службами;

- укріплення ролі Департаменту міжнародного співробітництва Національної поліції України як координаційного центру для налагодження зв'язків між органами та підрозділами Національної поліції та міжнародними правоохоронними структурами;

- активне впровадження електронних засобів взаємодії між підрозділами, що займаються протидією кіберзлочинності;

- розробку міжнародних механізмів для проведення оперативно-розшукової діяльності;

- створення етичного кодексу для поліцейських, який визначатиме стандарти етичної поведінки у сфері міжнародного співробітництва [64; 65].

Необхідно наголосити, що міжнародне співробітництво Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану потребує інституційного посилення механізмів адміністративно-правового регулювання її діяльності. Така співпраця має ґрунтуватися на комплексному підході, який охоплює не лише організаційно-управлінські аспекти функціонування поліції під час виконання покладених на неї завдань, а й освітній вимір, зокрема — підготовку та післядипломне навчання поліцейських кадрів.

Забезпечення ефективної взаємодії з міжнародними партнерами у сфері поліцейської діяльності вимагає синхронізації українського досвіду з

міжнародними стандартами, що передбачає активне впровадження навчальних програм із міжнародним компонентом, участь у спільних освітніх ініціативах, а також формування системи безперервного професійного розвитку для співробітників Національної поліції. У цьому контексті особливої ваги набуває розробка нормативно-правових механізмів, які б дозволяли ефективно інтегрувати елементи міжнародної співпраці в адміністративну практику та освітній процес навіть в умовах надзвичайних правових режимів [63, с. 589].

3.2. Перспективи вдосконалення нормативно-правових актів щодо забезпечення діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану

Підвищення ефективності діяльності Національної поліції України у військовій сфері є надзвичайно важливим завданням, оскільки поліція виконує низку ключових функцій із забезпечення правопорядку та безпеки в умовах воєнного конфлікту. Для вдосконалення роботи в цьому напрямі доцільно зосередитися на таких основних аспектах:

1. *Співпраця з військовими структурами.* Розвиток ефективної взаємодії між поліцією та військовими є критично важливим для координації спільних дій і обміну оперативною інформацією. Це передбачає проведення спільних навчань, розробку узгоджених стратегій та тактик, а також обмін найкращим досвідом. Така співпраця сприятиме підвищенню ефективності операцій і забезпеченню громадського порядку в умовах воєнного стану.

2. *Підвищення кваліфікації персоналу.* Поліцейські, залучені до роботи у військовій сфері, мають проходити спеціалізовану підготовку, яка охоплює тактичні навички, знання військових процедур і особливості функціонування в умовах воєнного конфлікту. Регулярні тренінги та освітні програми допоможуть підтримувати високий рівень готовності персоналу до виконання складних завдань.

3. *Удосконалення нормативно-правової бази.* Актуалізація та розробка нормативних актів, які регулюють діяльність поліції у військовій сфері, є необхідною для чіткого визначення повноважень, обов'язків та меж відповідальності. Це забезпечить правову визначеність і сприятиме більш ефективній роботі органів поліції під час дії воєнного стану.

4. *Забезпечення ресурсами та технічним обладнанням.* Для успішного виконання завдань у військовій сфері поліція має бути забезпечена сучасними засобами зв'язку, транспортом, спеціальним обладнанням та іншими ресурсами. Це підвищить оперативність реагування та загальну ефективність діяльності.

5. *Психологічна підтримка та реабілітація.* Умови воєнного конфлікту створюють значний психологічний тиск на поліцейських. Організація системної психологічної підтримки, а також програм реабілітації є важливою складовою збереження психічного здоров'я та працездатності особового складу.

6. *Розширення участі у розслідуванні воєнних злочинів.* Поліція повинна активно залучатися до розслідування злочинів, що стосуються порушень прав цивільного населення, а також злочинів, вчинених військовими особами. Це сприятиме підвищенню ефективності правосуддя у військовій сфері та зміцненню верховенства права.

Реалізація зазначених напрямів вдосконалення сприятиме підвищенню ефективності діяльності Національної поліції України у військовій сфері, а також забезпеченню належного рівня правопорядку та безпеки в умовах воєнного конфлікту.

Особливо важливим є розширення знань поліцейських у сфері військової термінології, стратегій і тактик, а також набуття практичних навичок роботи в умовах воєнного часу. Регулярне підвищення кваліфікації та систематичні тренування дозволяють готувати персонал до швидкого і ефективного реагування на виклики, які постають перед правоохоронцями у складних кризових ситуаціях.

Крім того, посилення ролі поліції у розслідуванні воєнних злочинів — зокрема порушень прав цивільного населення та злочинів, вчинених військовими — є важливим кроком для забезпечення справедливості і верховенства права навіть у надзвичайних умовах. Це передбачає вдосконалення знань і навичок слідчих, а також координацію з військовими та міжнародними структурами, відповідальними за розслідування воєнних правопорушень.

Щодо напрямів вдосконалення правових механізмів і функцій поліції в умовах воєнного конфлікту, то до них можна віднести:

1. Забезпечення відповідальності та безпеки громадян: вдосконалення правових процедур розслідування злочинів у воєнний час забезпечить притягнення винних до відповідальності та запобігання безкарності; безпека громадян є пріоритетом поліції в умовах конфлікту, що включає охорону публічного порядку, патрулювання, захист критичної інфраструктури [63, с. 588].

2. Розвиток міжнародного співробітництва: співпраця з міжнародними правоохоронними структурами є надзвичайно важливою під час воєнного конфлікту; можливі форми взаємодії: обмін розвідувальною інформацією, надання підтримки, спільні операції [64].

3. Розширення функцій поліції у воєнний період: конфлікт з 2022 року змінив адміністративно-правовий статус поліції, значно розширивши коло її завдань, що потребує оперативності та гнучкості у реагуванні.

Зміни до ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» передбачають: розшук осіб, які переховуються від правосуддя, ухиляються від виконання кримінального покарання або суб'єктів пробації, пропали безвісти; участь у заходах правового режиму воєнного або надзвичайного стану, а також зоні надзвичайної екологічної ситуації; співпрацю з ЗСУ, Нацгвардією, Державною прикордонною службою, СБУ у боротьбі з диверсійно-розвідувальними силами агресора, воєнізованими або незаконними збройними формуваннями;

проведення розмінування вибухонебезпечних предметів оперативного характеру.

Запобігання порушенням правил використання повітряного простору України, зокрема щодо безпілотних літальних апаратів, в умовах спеціального поліцейського контролю [5].

Зміни у структурі та діяльності Національної поліції у 2024 році:

1. Розширення складу Оперативної штабу бойових підрозділів (ОШБ) НПУ «Лють». До ОШБ «Лють» увійшли: Полки: «Цунамі», «Сафарі», «Луганськ», «Дніпро-1», Батальйони: «Миротворець», «Скіф», «Захід», «Тавр», рота спецоперацій «Еней». Це зробило «Лють» однією з найбільших бригад серед Сил оборони України. Бійці цього підрозділу разом із Збройними Силами України виконують завдання в гарячих точках на багатьох напрямках.

2. Пілотний проєкт «Офіцери Служби освітньої безпеки». Розроблений у співпраці Міністерства внутрішніх справ, Міністерства освіти і науки та Національної поліції. Мета — захист дітей в умовах війни та формування безпекового середовища після її завершення.

3. Законодавчі ініціативи щодо Військової поліції (2024). Народні депутати прийняли за основу доопрацьований проєкт Закону «Про Військову поліцію» (реєстр. №6569-д), що визначає: правові засади організації, структуру, завдання та повноваження Військової поліції.

Також проголосовано доопрацьований проєкт Закону «Про внесення змін до КУпАП, КК та КПК щодо діяльності Військової поліції» (реєстр. №6570-д), який створює процесуальне підґрунтя для виконання завдань Військової поліції [68].

Підтримка європейської спільноти та курс України до ЄС: Імплементация європейських стандартів у законодавство України, зокрема у діяльність НПУ: створення Координаційного центру інтегрованого управління кордонами для ефективного контролю та управління державним кордоном, оцінка загроз серйозної та організованої злочинності за методологією SOCTA (Serious and Organised Crime Threat Assessment) – європейський стандарт аналізу

кримінальних загроз, покращення системи екстреної допомоги через єдиний телефонний номер 112 для оперативного реагування, взаємодія з установами ЄС щодо запобігання незаконному розповсюдженню зброї як в Україні, так і за її межами, цифровізація та оптимізація сервісних послуг Міністерства внутрішніх справ (МВС) для підвищення ефективності роботи, ефективно розкриття злочинів завдяки тісній співпраці з правоохоронними органами Європейського Союзу, розбудова безбар'єрного простору для покращення доступності послуг, консолідація зусиль у подоланні наслідків надзвичайних ситуацій, співпраця з міжнародними партнерами у розслідуванні воєнних злочинів [69].

Переважає більшість соціологічних досліджень підтверджує, що вдосконалення антикорупційного законодавства є пріоритетним та першочерговим кроком для підвищення результативності боротьби з корупцією. Однією з ключових превентивних засад у цій сфері є конкурсний відбір на посади в Національній поліції України.

Відповідно до статті 52 Закону України «Про Національну поліцію», конкурс проводиться згідно з Типовим порядком проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади, який затверджується Міністром внутрішніх справ України. Такий підхід сприяє прозорості та забезпечує добір кваліфікованих кадрів, що є важливим для зміцнення антикорупційного потенціалу правоохоронних органів [70; 5].

Значення антикорупції для НПУ в умовах воєнного стану: антикорупційна діяльність є ключовим напрямом оптимізації адміністративно-правового механізму НПУ; відсутність корупції підвищує ефективність виконання поліцією своїх завдань, що особливо критично в умовах воєнного стану; кадровий відбір здійснюється з дотриманням антикорупційних норм навіть під час воєнного стану;

Комплексний механізм адміністративно-правового регулювання: необхідність врахування корупційних ризиків на різних рівнях та етапах діяльності: створення та прийняття відомчих нормативних актів; інтеграція

антикорупційної превенції у практичну роботу підрозділів; організація робочих процесів для запобігання корупційним проявам всередині поліції; співпраця з іншими державними органами у сфері запобігання корупції; забезпечення прозорості та громадського контролю за діяльністю поліції [70].

На нашу думку, ці аспекти потребують детального розгляду з урахуванням специфіки та безпекових вимог, які діють у режимі воєнного стану. Зокрема, процес створення та ухвалення відомчих актів у цей період відзначається високою динамікою змін, що зумовлює необхідність впровадження додаткових механізмів перевірки їх відповідності як національному законодавству, так і нормам Європейського Союзу — особливо враховуючи перспективу інтеграції України до цього міждержавного утворення.

Одним із ключових напрямів оптимізації адміністративно-правового механізму діяльності Національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану є посилення антикорупційних заходів, що безпосередньо підвищує здатність поліції ефективно виконувати свої функції. Кадровий добір до лав поліції має здійснюватися із суворим дотриманням антикорупційного законодавства, навіть в умовах воєнного стану.

Перспективним у цьому контексті є реалізація Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку на 2023–2027 роки, затвердженого Указом Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023 [62]. План враховує виклики, з якими зіткнулися правоохоронні органи під час збройної агресії Росії, зокрема безпекові та організаційні проблеми, які вплинули на ефективність їх роботи.

Незважаючи на складнощі, суспільство зберігає високий запит на системні, рішучі зміни в усіх сферах, включно з правоохоронною діяльністю, що має сприяти подальшому зміцненню національної безпеки та успішній побудові держави після перемоги України [62]. Варто зазначити, що дієвість і ефективність органів правопорядку, як невід’ємної частини сектору безпеки та оборони, відіграють ключову роль у забезпеченні національної безпеки України. Вони спрямовані на підтримання громадської безпеки та порядку,

протидію злочинності, а також реалізуються з урахуванням стратегічних пріоритетів і відповідно до міжнародних стандартів прав людини та основоположних свобод, що визначені як стратегічні цілі [62].

Серед основних завдань, які, на нашу думку, сприятимуть розв'язанню проблем оцінки ефективності діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану, можна виокремити:

- зміцнення механізмів демократичного цивільного контролю;
- активне залучення громадянського суспільства до взаємодії з органами правопорядку;
- забезпечення відкритого доступу до публічної інформації та підвищення рівня обізнаності громадян про діяльність правоохоронних органів;
- проведення регулярного соціологічного моніторингу діяльності органів правопорядку;
- щорічне оприлюднення звітів для засобів масової інформації та громадськості з акцентом на реформах, підзвітності та доброчесності;
- систематичне навчання правоохоронців щодо питань доброчесності, підзвітності та прозорості;
- посилення гарантій незалежності правоохоронних органів від зовнішнього та внутрішнього впливу, особливо у процесі здійснення кримінального провадження.

Такий підхід сприятиме підвищенню ефективності діяльності Національної поліції та зміцненню довіри суспільства до правоохоронної системи [62].

Дослідження викликів, що виникають у період воєнного стану в Україні, потребує всебічного підходу до правового регулювання та комплексної оцінки ефективності діяльності Національної поліції. На нашу думку, аналіз результативності її роботи в умовах воєнного стану має враховувати як основні, так і додаткові повноваження, визначені чинним законодавством.

Підвищенню ефективності функціонування Національної поліції сприятиме розвиток принципів відкритості, прозорості, підзвітності та незалежності, а також впровадження заходів, передбачених Комплексним

стратегічним планом реформування правоохоронних органів у секторі безпеки та оборони України.

Уперше за роки незалежності громадянське суспільство отримало можливість для довгострокового реформування правоохоронної сфери. Водночас сучасні виклики та загрози, зокрема гібридного характеру, що виникають під впливом соціально-демографічних, економічних, політичних, правових, психологічних і технологічних чинників, вимагають комплексного реагування та відповідної трансформації сектору національної безпеки.

Зокрема це стосується органів системи Міністерства внутрішніх справ, а саме Національної поліції України як невід'ємної її складової. Одним з важливих кроків у цьому напрямі є розроблення та ухвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ до 2040 року з подальшим затвердженням плану заходів щодо її реалізації.

У цьому документі доцільно передбачити вирішення низки актуальних проблем, як у період воєнного стану, так і в післявоєнний час, а також забезпечення виконання зобов'язань у межах європейської інтеграції. Зокрема, пріоритетами мають стати ефективне функціонування інституцій, що гарантують верховенство права, дотримання прав і свобод громадян та їхній належний захист.

ВИСНОВКИ

1. Сучасний процес державотворення в Україні зумовлює необхідність дослідження новітніх проблем, пов'язаних з проведенням цілеспрямованої діяльності органів публічної влади, насамперед органів Національної поліції щодо публічної безпеки як основи суверенітету та територіальної цілісності Української держави. Зважаючи на сучасні виклики, серед яких війна в Україні, кіберзагрози та тероризм, зростає необхідність комплексного підходу до гарантування безпеки. Це передбачає не лише традиційні механізми оборони, а й активне впровадження інноваційних технологій, тісну співпрацю з міжнародними партнерами в обміні інформацією, а також залучення громадян до розробки та реалізації безпекових стратегій.

2. Національна поліція України діє на підставі Закону України «Про Національну поліцію» і є центральним органом виконавчої влади, який відповідає за забезпечення громадської безпеки та порядку на території країни. Основними завданнями поліції є охорона прав і свобод людини, захист інтересів суспільства і держави, а також протидія злочинності.

Крім того, Національна поліція надає послуги, визначені законодавством, спрямовані на допомогу особам, які через особисті, економічні, соціальні обставини або у зв'язку з надзвичайними ситуаціями потребують підтримки та захисту..

3. Необхідно зазначити, що поліцейська діяльність у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку є специфічною складовою загальнодержавної системи гарантування публічного порядку. У цьому контексті діяльність органів Національної поліції зорієнтована насамперед на організацію та реалізацію заходів, спрямованих на зміцнення публічного порядку в громадських місцях, а також на запобігання його порушенням. Сучасні виклики та трансформації у сфері безпеки зумовлюють необхідність зміни акцентів у взаємодії між населенням та органами Національної поліції, що передбачає посилення превентивно-виховної функції поліції замість домінування

карального підходу. Такий підхід відповідає демократичним засадам правової держави та принципам сервісної моделі правоохоронної діяльності. У цьому зв'язку критеріями ефективності поліцейської діяльності мають виступати не лише кількісні показники виявлених правопорушень, а насамперед загальний стан правопорядку в державі та рівень довіри населення, яке проживає та здійснює свою діяльність на відповідній території, до правоохоронних органів.

4. Варто зауважити, що публічний порядок характеризується певним рівнем упорядкованості суспільних правовідносин (насамперед публічно-правових), за якого кожен громадянин, державний орган, орган місцевого самоврядування або їх посадові особи добровільно виконують вимоги нормативно-правових актів, дотримуються правових, морально-етичних норм, а також культурних та інших соціальних правил. Зазначене забезпечує належне виконання обов'язків і приписів, спрямованих на досягнення публічної безпеки та підтримання публічного порядку.

5. Ми провели порівняльний аналіз взаємодії та координації діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки в умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України. У процесі аналізу чинного законодавства та практики його застосування виявлено низку проблем, зокрема відсутність чітко визначених нормативних положень, що регламентують механізми взаємодії Національної поліції України з органами державного управління. В умовах збройної агресії Російської Федерації ефективна взаємодія та координація між Національною поліцією України та іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки набуває особливого значення для належного реагування на загрози та гарантування безпеки громадян.

У рамках виконання покладених функцій Національна поліція України здійснює співпрацю та координацію діяльності з такими суб'єктами забезпечення публічної безпеки, як:

- Збройні Сили України – зокрема, у взаємодії з військовими підрозділами та спеціальними військовими формуваннями для забезпечення правопорядку на тимчасово окупованих територіях та у зоні бойових дій;

- Служба безпеки України – співпраця здійснюється у сфері обміну розвідувальною та оперативною інформацією, виявлення і припинення діяльності злочинних та терористичних груп, а також у запобіганні та розслідуванні злочинів, що посягають на національну безпеку держави.

- інші правоохоронні органи – Національна поліція України координує свою діяльність з Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Державною прикордонною службою, Офісом Генерального прокурора та іншими органами. Співпраця передбачає обмін інформацією, узгодження дій та спільне реагування на правопорушення й загрози громадській безпеці.

- громадські організації та активісти – поліція активно взаємодіє з представниками громадянського суспільства, добровольчими формуваннями та активістами, що залучаються до охорони громадського порядку. Співпраця охоплює спільні патрулювання, обмін інформацією, участь у профілактичних заходах, а також взаємодію у сфері розкриття та попередження правопорушень.

6. Для забезпечення ефективної діяльності Національної поліції України, особливо в умовах збройної агресії, необхідно враховувати кілька провідних аспектів, зокрема:

– координація з іншими органами – важливо забезпечити ефективну співпрацю з іншими правоохоронними, військовими структурами та органами місцевого самоврядування. Це сприятиме злагодженій роботі та швидкому реагуванню на надзвичайні ситуації, включаючи військові загрози та внутрішні конфлікти.

– матеріально-технічне забезпечення – для належного виконання завдань поліція повинна бути оснащена сучасними технічними засобами, транспортом, зброєю та засобами зв'язку, що відповідають високим стандартам та потребам сучасних реалій.

– довіра та підтримка громадськості – важливим фактором ефективної роботи поліції є довіра населення. Це можна досягти через прозорість і відкритість у діяльності, а також через активну комунікацію та взаємодію з громадянами.

– правовий захист поліцейських – у контексті військових дій, поліцейські повинні мати відповідний правовий захист, що включає соціальні гарантії, медичне обслуговування та правову підтримку. Це дозволить гарантувати їхню безпеку та підтримку у випадку виникнення конфліктних ситуацій або правових труднощів.

– міжнародна співпраця – в умовах сучасних загроз важливо налагодити співпрацю з міжнародними партнерами для обміну досвідом, отримання технічної допомоги та підтримки. Це допоможе зміцнити спроможності Національної поліції та підвищити її ефективність у протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам.

– адміністративно-правовий підхід – для забезпечення належної діяльності Національної поліції необхідно постійно вдосконалювати нормативно-правову базу, системи підготовки поліцейських, а також матеріально-технічне забезпечення. Підвищення професіоналізму співробітників поліції через тренінги, спеціалізовану підготовку і підтримку в кризових ситуаціях стане важливим кроком для гарантування національної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубенко О.М. Публічна безпека та порядок як комплексне явище в поліцейській діяльності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. 1. С. 138-143. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.1.24>.
2. Петков С.В. Громадський порядок: місце й роль місцевої міліції в протидії проступкам проти громадського порядку. *Право та державне управління : збірник наукових праць. Класичний приватний університет; Запорізька торгово-промислова палата. Запоріжжя*. 2010. № 1. С. 44–55.
3. Крищенко А.Є. Особливості визначення терміна «публічна безпека і порядок». *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 206–214.
4. Когут О.В. Категорія «публічна безпека та порядок»: вітчизняний і зарубіжний досвід. URL: <https://jlsouk.donnu.edu.ua/article/view/6778>.
5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
6. Council of Europe: Committee of Ministers, Recommendation Rec(2001)10 of the Committee of Ministers to Member States on the European Code of Police Ethics, 19 September 2001, Rec(2001)10. URL: <https://www.refworld.org/docid/43f5c7944.html>.
7. Ковалів М.В., Єсімов С.С., Лозинський Ю.Р. Правове регулювання правоохоронної діяльності : навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 323 с.
8. Про затвердження Порядку проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту Міністерством внутрішніх справ : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 р. № 507. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/507-2019-%D0%BF#Text>.
9. Шевченко С. І., Сидорова Е. О. Особливості поліцейської діяльності щодо забезпечення публічного порядку в Україні. *Південноукраїнський*

правничий часопис. 1'2023. С. 491-536. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-185-5-18>.

10. Баштанник В. Конституційно-правові засади державного управління в системі наднаціональних інтеграційних процесів: історико-теоретичний аспект. *Вісник НАДУ*. 2008. № 3. С. 5 – 18.

11. Ситник Г. П. Державне управління у сфері забезпечення національної безпеки України дис... д-ра наук з держ. управління: 25.00.01 / Г. П. Ситник; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ : НАДУ, 2004. 429 с.

12. Вінник О.В. Правові проблеми індивідуальних кіберзахисту та кібербезпеки. Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 1 липня 2022 року). Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2022. С. 65-68.

13. Братель С. Г. Національна поліція як суб'єкт забезпечення національної безпеки. *Південноукраїнський правничий часопис*. 1'2023. С. 267-270. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.1.46>

14. Про Національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

15. Комзюк А. Т. Адміністративно-правові засоби здійснення митної справи в Україні : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07 / А. Т. Комзюк. Харків, 2003. 196 с.

16. Юридична енциклопедія : у 6 т. / гол. ред. Ю.С. Шемчушенко. Київ : Українська енциклопедія, 1998. Т. 2. 744 с.

17. Бандурка О.О. Управління державною податковою службою в Україні: організаційно-правові аспекти : монографія. Харків : Вид-во НУВС, 2005. 506 с.

18. Авер'янов В.Б., Крупчан О.Д. Виконавча влада: конституційні засади і шляхи реформування. Харків : Право, 1998. 37 с.

19. Падалка О.А. Щодо сутності правового статусу Національної поліції України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 3(9). Т. 2. С. 132-135.

20. Катрич Д.К. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України: поняття і зміст. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2016. № 36. Т. 2. С. 31-35.

21. Безега В.В. Характеристика адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта сектору безпеки і оборони. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 121-127. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.3.20>.

22. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 року № 389-VIII VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.

23. Мащенко В.С. Адміністративно-правові аспекти діяльності Національної поліції України в умовах повномасштабної збройної агресії. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2'2024, т. 1. С. 188-193. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.2.32>

24. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>.

25. Поліцейська (адміністративна) діяльність: навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової; [О. В. Джафарова, С. О. Шатрава та ін. ; передм. О. І. Безпалової]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2020. 396 с.

26. Швець О.М. Публічна безпека й порядок в умовах карантину. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 238-241. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-4/57>.

27. Ковбаса В.М., Кусько Р.В., Дрозд Т.В. Діяльність Національної поліції в умовах воєнного стану: окремі проблемні питання. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6/2022. С. 245-249. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-6/57>.

28. Нові підстави для перевірки поліцейським документів осіб та зупинення транспортних засобів. URL: <https://lexinform.com.ua/>

zakonodavstvo/novi-pidstavy-perevirky-politsejskym-dokumentiv-osib-ta-zupynennya-transportnyh-zasobiv.

29. Nalyvaiko L., Chanysheva G., Kozin S. Remuneration Of Public Servants In The Federal Republic Of Germany. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. № 4 (5). P. 228–232.

30. Nalyvaiko L., Marchenko O., Ilkov V. Conceptualisation of the Phenomenon of Corruption: International Practices and Ukrainian Experience. *Economic Annals – XXI*. 2018. № 172 (7–8). P. 32–37.

31. Kondratiuk O., Fedchak I., Lepekha O., Senyk S., Marets B. War on crime: From passive behaviour of an undercover agent to active forms of covert influence on accomplices of criminal activities. *Philosophy, economics and law review*. 2021. Volume 1. № 2. P. 150–172.

32. За 100 діб воєнного стану перевірили більше 38 тисяч громадян, які перетинали межі Буковини. URL: <https://pogliad.ua/ru/news/crime/za-100-dib-voennogo-stanu-perevirili-bilshe-38-tis-gromadyan-yaki-peretinali-mezhi-bukovini-4246383>

33. У Нацполіції прозвітували про злочини і кримінальні справи за час воєнного стану. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/newspolitsiya-viynaspravy/31870345.html>.

34. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій : навчальний посібник (В. Г. Грибан, А. Є. Фоменко, Д. Г. Казначеев, О. І. Бойко / за заг. ред. В. Г. Грибана). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 100 с.

35. Oksana Myslyva, Olena Nykyforova, Iuliia Kuntsevych. The modern methods of first aid (premedical care) teaching in the police institutions. *Philosophy, economics and law review*. 2021. Volume 1. No. 2. URL: [https://phelr.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/04/2nd/Pherl%20Review_3_2-12122021-6%20\(2\)-15022022-219-231.pdf](https://phelr.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/04/2nd/Pherl%20Review_3_2-12122021-6%20(2)-15022022-219-231.pdf).

36. Муляр Г.В. Діяльність органів національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2023 № 61. С. 130-133.

37. Новіченко А. Організаційно-правові форми взаємодії поліції і територіальних громад в умовах воєнного стану. *Наше право*. 2022. № 4. С. 11–19.

38. Нікітін А. Деякі питання взаємодії національної поліції України під час захисту національних інтересів в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1. С. 133–139.

39. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку : Наказ М-ва внутр. справ від 10.08.2016 р. № z1223-16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-16#Text>.

40. Ковалів М., Іваха В. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : юридичні науки. 2016. № 837. С. 65–70.

41. Синенький В. Застосування поліцейськими підручних засобів в стані необхідної оборони або крайньої необхідності в умовах воєнного стану. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2022. № 32. С. 242–248.

42. Гіденко Є. Дії працівників національної поліції України в умовах воєнного стану. *Молодий вчений*. 2022. № 6. С. 87–89.

43. Безпалова О. Пріоритетні напрями діяльності органів поліції щодо забезпечення прав громадян в умовах правового режиму воєнного стану в Україні. *Право і безпека*. 2022. № 3. С. 13–24.

44. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: У 2 т. / Ред. колегія: В. Авер'янов (голова). Київ: *Юридична думка*, 2004. Т. 1: Загальна частина. 584 с.

45. Гончарук С. Основи адміністративного права України: навч. посіб. К., 2004. 200 с.
46. Филипенко Є. П. Особливості методів діяльності органів внутрішніх справ України щодо забезпечення прав і свобод неповнолітніх. *Право і безпека*. 2010. № 3 (35). С. 109-113.
47. Адміністративна діяльність Національної поліції: навчальний посібник для підготовки до іспиту. Калюк О. М., Константинов С. Ф., Куліков В. А. та ін.: «Освіта України», 2016. 230 с.
48. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки; (О. І. Безпалова, О. В. Джафарова, С. М. Князєв та ін.; передм. О. М. Бандурки). Харків: ХНУВС, 2017. 242 с.
49. Савельєва І. В. Підготовка кадрів національної поліції України як складова державної політики у сфері вищої освіти. *LEX PORTUS*. № 1 (9) 2018. С. 72–84. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/156902883.pdf>
50. Косиця О. О. Поліцейська діяльність як наукова категорія. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1 (251). С. 133-137.
51. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
52. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>.
53. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ: підручник. К.: Нац. акад. внутр.справ України, 1999. 702 с.
54. Назар Ю. С. Взаємодія органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень: монографія. Львів: *Львівський державний університет внутрішніх справ*, 2012. 160 с.
55. Про затвердження Правил носіння однострою поліцейських: Наказ від 19.08.2017 року № 718. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 40-41. Ст. 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1122-17#Text>.

56. Завістовський О.Д. Професійна, службова та службово-бойова діяльність Національної поліції: сутність та розмежування понять. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2017. № 3. С. 258–262. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.47>.

57. Гіденко Є.С. Форми нормативно-правового регулювання забезпечення тактичної грамотності виконання службово-бойових завдань особовим складом національної поліції України. Розділ 7. Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. С.427-430. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.06.72>

58. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин: Закон України від 12 липня 2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#Text>

59. Порядок утворення та діяльності пошукових груп з пошуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин: постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 511. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/511-2022-%D0%BF#n170>.

60. Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2020 № 573 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#top>.

61. Повноваження національної поліції в умовах збройних конфліктів: пам'ятка поліцейського / уклад. Хатнюк Ю.А., Мельник Н.В., Шевців М.Б., Шишко В.В. Львів: ЛьвДУВС, 2024. 56 с.

62. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони на 2023-2027 роки: схвалено Указом Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023/print> (дата звернення 17.05.2024).

63. Форостян О.С. Шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Право і суспільство*. № 2 / 2024. СС. 586-59.

64. Дракохруст Т.В., Герасимів В.М. Перспективи вдосконалення діяльності Національної поліції України в умовах збройної агресії росії проти України. *Наукові записки*. Серія: Право. 2023. № 14. URL: <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/257/2593>.

65. Ангеліна Калайда, Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання міжнародного співробітництва в діяльності поліції. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/11/20.pdf>.

66. Гвардія наступу. URL: <https://storm.mvs.gov.ua/>.

67. Безпека дітей – пріоритет поліції: на Київщині стартує проєкт «Офіцери СОБ (Служби освітньої безпеки)». 09 січня 2024. Відділ комунікації поліції Київської області. Головне управління Національної поліції в Київській області. URL: <https://kv.npu.gov.ua/news/bezpeka-ditei-priorityet-politsii-na-kyivshchyni-startuie-proiekt-ofitsery-sob-sluzhby-osvitnoi-bezpeky>.

68. Україна наблизилася до створення військової поліції: чим вона займатиметься. 19 Червня 2024. АрміяInform. URL: <https://armyinform.com.ua/2024/06/19/ukrayina-nablyzylasya-do-stvorenniya-vijskovoyi-policziyi-chym-vona-zajmatymetsya/>.

69. Урядова кампанія EUКраїна. Міністерство внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/jevropeiska-integraciia/uriadova-kampaniia-eukrayina>.

70. Кирюха К.І., Напрями підвищення ефективності адміністративно-правового регулювання запобігання корупції в органах Національної поліції України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2022. Серія: Право. Випуск 73: частина 2. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/11/7-1.pdf>.

71. Євсюков Є.В. Зарубіжний досвід функціонування органів державної влади в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2024. № 71. С.29-33.

72. Берченко Г. Конституція як основний закон: проблеми теорії і практики. *Юридичний вісник*. 2020. № 6. С. 39–46.

73. Терент'єва А. Досвід держави Ізраїль щодо управління безпекою цивільного населення в умовах кризових ситуацій. *Державне управління*. 2023. № 2(14). С. 310–333.

74. What Does It Mean To Be in the IDF Reserves? URL: <https://blog.judaicawebstore.com/idf-reserves/>.

75. Гбур З. В. Можливість адаптації ізраїльського досвіду використання штучного інтелекту у бойових діях на сході. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 12. С. 54–61.

76. Lahav E., Shahrabani S., Benzion U. Emotions, Risk Perceptions and Precautionary Actions of Citizens During a Military Operation Using a New Defence Technology: The Israeli Case of the Iron Dome. *Defence and Peace Economics*. 2018. № 30(6). P. 666–686.

77. Ізраїль на порозі конституційної кризи. URL: <https://mil.in.ua/uk/blogs/izrayil-na-porozi-konstytutsijnoyi-kryzy/>.

78. Войтовський К. Досвід Ізраїлю щодо формування стратегії національної безпеки. Офіційний вебсайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/dosvid-izrayilyu-shchodoformuvannya-stratehiyi-natsionalnoyi>.

79. Безпалова О.І., Чишко К.О., Бахаєва А.С. Адміністративна діяльність поліції в умовах воєнного стану. Харків. 2022. С.105.

80. Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 № 92 (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 135 від 14.02.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-%D0%BF#Text>.

81. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 року № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.